

Διάλογος

ISSN: 2529-170X

ΤΕΥΧΟΣ

114

ΑΘΗΝΑ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2023

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΧΟΡΗΓΙΑ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΙ ΤΗΣ
ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:

«Διορθόδοξος Σύνδεσμος Πρωτοβουλιών Γονέων»
υπό την αιγίδα του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου
Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Γερωνύμου

Ίδρυτής: π. Αντώνιος Αλεβιζόπουλος (†)

ΕΚΔΟΤΗΣ:

Πρωτ. Κυριακός Τσουρός, Επίσκοπος Μπουκόμπα κ. Χρυσόστομος,
Αρχιμ. Μελέτιος Στάθης, Οίκον. Ανδρέας Γκατζέλης, Κωνσταντίνος
Παπαχριστοδούλου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ:

Πρωτ. Κυριακός Τσουρός, Ιασίου 1, Αθήνα

ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΗΣ:

Οικονόμος Ανδρέας Γκατζέλης

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Μητροπολίτης Βράτσας κ. Γρηγόριος, Βουλγαρία – Επίσκοπος Καρ-
πασίας κ. Χριστόφορος, Κύπρος – Επίσκοπος Σιεματίτσε κ. Βαρσα-
νούφιος, Πολωνία – Ηγούμενος Θεοφάνης Λουκιάνωφ, Ρωσία – Κα-
θηγητής Cipriani Streza, Ρουμανία – Επίσκοπος Μπουκόμπα κ. Χρυσό-
στομος – Γεωργία Μπουρδάκου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ:

Πρωτ. Κυριακός Τσουρός – Οίκον. Ανδρέας Γκατζέλης –
Κων/νος Παπαχριστοδούλου

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ:

«Πανελλήνια Ένωση Γονέων για την Προστασία του Έλληνορθόδοξου
Πολιτισμού, της Οικογενείας και του Ατόμου» (ΠΕΓ). Ταχ. Διεύθυν-
ση: Τ.Θ. 60120, 153 43 Αγία Παρασκευή Αττικής, Τηλ.: 210 6396665
Fax: 210 6082219, <http://www.ppu.gr> e-mail: pegppu@gmail.com.

DIALOGOS

OWNER:

Inter-Orthodox Union of Parents' Initiatives, under the auspices
of His Beatitude, Ieronimos, Archbishop of Athens and all Greece

FOUNDER:

Father Antonios Alevizopoulos (†)

DIRECTOR:

Rev. Kyriakos Tsouros, P.O. Box 60120 -
153 43 Aghia Paraskevi, Athens

Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ κυκλοφορεί και αποστέλλεται ΔΩΡΕΑΝ. Σκο-
πός μας είναι η ενημέρωση του Όρθοδόξου Πληρώματος στα
θέματα της σύγχρονης πλάνης και η προσφορά βοήθειας,
στό μέτρο του δυνατού, στα θύματα των νεοφανών αιρέσεων
και στις οικογένειές τους. Για να μπορέσουμε να συνεχίσουμε
την εργασία μας, είναι απολύτως αναγκαία η ήθικη και υλική
συμβολή σας. Προαιρετικές εισφορές για τη συνέχιση της έρ-
γασίας μας γίνονται με ευγνωμοσύνη δεκτές με ταχυδρομική
έπιταγή στη διεύθυνση της ΠΕΓ ή με τραπεζική έπιταγή στην

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ,
ΑΡΙΘΜΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ: 180/296004-44,
IBAN: GR57 0110 1800 0000 1802 9600 444.

Έκτύπωση - κατασκευή

Αφοί Χ.Ε. ΔΟΥΚΑ & Σία Ο.Ε.
Λοϊράνης 11, Αχαρνάι, τηλ. 210 2382910

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«ΛΓ' Πανορθόδοξη Συνδιάσκεψη Έντεταλμένων Όρθοδόξων Έκκλησιών και Ίερών Μητροπόλεων για θέματα αιρέσεων και παραθρησκείας»	1
«Η Γιόγκα κατά τους διδασκάλους της», Β' μέρος, του Πρωτοπρ. Κυριακού Τσουρού	3
Sant Mat ή Radha Soami Satsang, Μία γκουρουιστική κίνηση, του Πρωτοπρ. Βασιλείου Γεωργόπουλου	6
«Τά απόκρυφα χριστιανικά κείμενα», Β' μέρος, της Ελένης Πενοπούλου (Μ.Θ.).	9
«Τό Μαύρο Βυζάντιο» και η θεωρία περί «Εβραιοποίησης» του Χριστιανισμού, Β' μέρος, του Κωνσταντίνου Παπαχριστοδούλου	16

Ειδήσεις - Σχόλια

«Πανελλήνιο Συνέδριο Όμοιοπαθητικής»	22
«Περί Άστρολογίας»	23

Ραδιοφωνικές εκπομπές	10
Όμάδες μελέτης του σκηνικού των αιρέσεων	13

TABLE OF CONTENTS

“33rd Pan-Orthodox Conference of Officials of Orthodox Churches and Holy Metropolitanates in charge of issues concerning heresies and para-religion” ...	1
“Yoga according to its teachers”, Part 2, by Protopresbyter Father Kyriakos Tsouros	3
“Sant Mat or Radha Soami Satsang, A guru movement”, by Protopresbyter Father Vassileios Gheorgopoulos	6
“The apocryphal Christian texts”, Part 2, by Heleni Penopoulou (M.Th.)	9
“‘Black Byzantium’ and the theory of ‘Jewification’ of Christianity”, Part 2, by Constantinos Papachristodoulou	16

News - Comments

“Panhellenic Homeopathy Conference”	22
“With regard to Astrology”	23

Radio programmes	10
Study groups of the landscape of heresies	13

ΛΓ' ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΕΝΤΕΤΑΛΜΕΝΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Στό νεότευκτο καί πλήρως ἐξοπλισμένο Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς, στήν ἐνορία Ἀγίου Δημητρίου Νέου Φαλήρου, πραγματοποιήθηκε ἐφέτος, μέ τήν Χάρη τοῦ Κυρίου, ἡ «ΛΓ' Πανορθόδοξος Συνδιάσκεψις Ἐντεταλμένων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί Ἱερῶν Μητροπόλεων γιά θέματα αἵρέσεων καί παραθρησκείας» ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου Β'.

Ἡ Συνδιάσκεψις διεξήγαγε τίς ἐργασίες της, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ, ἀπό 31ης Ὀκτωβρίου ἕως 2ας Νοεμβρίου ἐ.ἔ. Στήν Συνδιάσκεψις συμμετεῖχαν ἐντεταλμένοι ἐννέα Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί ἐβδομήντα ἐννέα Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης καί τῶν Μητροπόλεων τῆς Δωδεκανήσου. Ἡ Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπὶ τῶν Αἱρέσεων ἐπρότεινε καί ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐνέκρινε ὡς θέμα τῆς φετινῆς Συνδιασκέψεως «*Παλαιά Διαθήκη: Ἀμφισβητήσεις, παρερμηνεῖες, πολεμική*».

Στήν ἀρχή τελέσθηκε Ἀγιασμός ἀπό τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Πτολεμαῖδος κ. Ἐμμανουήλ καί ἀκολουθῶς ἀναγνώσθηκαν τά μηνύματα τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Στήν ἐναρκτήρια τελετή παρέστησαν οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Κυδωνίας καί Ἀποκορώνου κ. Δαμασκηνός (Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο), Πτολεμαῖδος κ. Ἐμμανουήλ (Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας), Βράτσης κ. Γρηγόριος (Πατριαρχεῖο Βουλγαρίας), Χίου κ. Μᾶρκος, καθὼς καί ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Στρατονικείας κ. Στέφανος.

Ἐπίσης, παρέστησαν καί ἀνέγνωσαν μηνύματα οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Ὁρθοδόξων

Ἐκκλησιῶν: Ἱεροσολύμων, ὁ ἐν Ἀθήναις Ἐξαρχος τοῦ Παναγίου Τάφου Ἀρχιμ. κ. Ραφαήλ, Σερβίας, Πρωτοπρ. κ. Βλαντισλάβ Τοπάλοβιτς, Κύπρου, Πρωτοπρ. κ. Παναγιώτης Πίπης, Πολωνίας, Δρ. Γεώργιος Μπετλέικο καί Ἀλβανίας, Πρωτοπρ. κ. Ἰωάννης Μερκούρης.

Στό μήνυμά του ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, μεταξύ τῶν ἄλλων, ὑπεγράμμισε: «*Διαχρονικά, στή συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας καί ἡ Παλαιά Διαθήκη ἔχει ὡς ἐπίκεντρο τό πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου, καταγράφοντας ὅψεις τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Οἰκονομίας (Λουκ. 24, 27). Οἱ τύποι, τά σύμβολα, οἱ θεοφάνειες τοῦ ἄσαρκου Λόγου, ὁ προφητικός λόγος, ἀποτελοῦν ἀναμφισβήτητα γεγονότα καί ὑπομνήματα τοῦ ἀποκλειστικῶς χριστολογικοῦ χαρακτήρα της, τόσο ὡς πρὸς τό περιεχόμενο καί τόν σκοπό της, ὅσο καί ὡς πρὸς τήν πρόσληψη καί ἐρμηνεία της*».

Ἀκολουθῶς ὁ Σεβασμιώτατος Πρόεδρος τῆς Συνδιασκέψεως Μητροπολίτης Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ, ἐκήρυξε τήν ἐναρξη τῶν ἐργασιῶν καί ὑπογράμμισε τήν ἰδιαίτερη σημασία καί σπουδαιότητα τῆς θεματολογίας τῆς φετινῆς Συνδιασκέψεως γιά τήν ἐπιτέλεση τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας.

Σύμφωνα μέ τό πρόγραμμα, πραγματοποιήθηκαν ἕξι εἰσηγήσεις. Ἡ πρώτη εἰσηγήσις πραγματοποιήθηκε μετὰ τήν κήρυξη τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν, ὑπό τοῦ Ἑλλογιμωτάτου κ. Βασιλείου Τζέρπου Ἐπικουρου Καθηγητοῦ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τοῦ Τμήματος Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ. μέ θέμα: «*Ἡ Χριστολογικὴ πρόσληψη καί ἐρμηνεία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης στὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης*».

Ὁ Ἑλλογιμώτατος κ. Καθηγητής μέ σαφήνεια κατέδειξε τήν ἐνότητα ἀμφοτέρων τῶν Διαθηκῶν.

Στήν πρωϊνή συνεδρία τῆς δευτέρας ἡμέρας τήν πρώτη εἰσήγηση πραγματοποιήσε ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Βασίλειος Γεωργόπουλος, Ἀναπληρωτής Καθηγητής Α.Π.Θ. μέ θέμα «Ἡ πολεμική τῶν Ναζί κατά τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης». Στήν Εἰσήγησή του, ὁ π. Βασίλειος, παρουσίασε τίς θέσεις τῆς Ναζιστικῆς ιδεολογίας, τῶν Γερμανῶν Χριστιανῶν καί τῆς Κίνησης τῆς Γερμανικῆς Πίστεως ὡς τούς κύριους πολέμιους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης στή Ναζιστική Γερμανία.

Στή συνέχεια τόν λόγο ἔλαβε ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Δημήτριος Ἀβδελάς, Δρ. Θεολογίας καί Κοινωνιολόγος μέ θέμα: «Ἡ παρουσία τοῦ Ἀσαρκου Λόγου στήν Παλαιά Διαθήκη καί οἱ «Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά». Μέ σαφή τρόπο ἀνέδειξε μέ συγκεκριμένες βιβλικές μαρτυρίες τίς θεοφάνειες τοῦ Ἀσαρκου Λόγου στήν Παλαιά Διαθήκη. Οἱ παλαιδιαθηκικές θεοφάνειες τοῦ Ἀσαρκου Λόγου «ὡς Ἀγγελος τοῦ Κυρίου», ἐπείσμανε ὁ εἰσηγητής, ἀφ' ἑνός μέν ἀναδεικνύουν τό Μυστήριον τῆς Ἀγίας Τριάδος καί τῆς Θεότητος τοῦ Χριστοῦ, καθὼς δέν πρόκειται γιά ἀπλό ἀγγελικό δημιούργημα, ἀφ' ἑτέρου δέ ἀποδεικνύουν ὡς κακόδοξη τή θέση τῶν «Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά» νά ταυτίζουν τόν Θεό Λόγο μέ τόν Ἀρχάγγελο Μιχαήλ καί νά τόν παρουσιάζουν ὡς κτιστό δημιούργημα.

Στή συνέχεια πραγματοποιήθηκε ἡ τρίτη Εἰσήγηση ἀπό τόν Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερο κ. Κωνσταντῖνο Παπαθανασίου, Δρ Θεολογίας, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τό θέμα: «Ἡ ἐρμηνεία τοῦ Σαββάτου καί ἡ παρερμηνεία του ἀπό τούς Ἀντβεντιστές τῆς Ἑβδόμης Ἡμέρας». Ὁ Εἰσηγητής σημείωσε χαρακτηριστικά ὅτι οἱ Ἀντβεντιστές τῆς Ἑβδόμης Ἡμέρας ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ 4ῃ ἐντολή τοῦ Δεκαλόγου ἀπαιτεῖ τήν τήρηση τοῦ Σαββάτου ὡς ἡμέρας ἀνάπαυσης,

λατρείας καί σημεῖο ἁγιασμοῦ, παρερμηνεύοντας καί παραθεωρώντας ὅτι, στή νέα ἐν Χριστῷ Οἰκονομία, τό μόνιμο καί ἀμετάβλητο κέντρο τῆς Πίστεως εἶναι ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καί ὁ ἑορτασμός τῆς τήν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς.

Τήν τέταρτη Εἰσήγηση πραγματοποίησε ὁ Ἀρχιμ. κ. Γρηγόριος Κωνσταντίνου, Δρ. Θεολογίας, μέ θέμα: «Ἡ Παλαιά Διαθήκη καί ἡ χρήση τῆς ἀπό τούς Μορμόνους». Ὁ Εἰσηγητής ἀνέφερε, ὅτι ἡ αἵρετική καί παραχριστιανική κίνηση τῆς «Ἐκκλησίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τῶν Ἁγίων τῶν Τελευταίων Ἡμερῶν» ἢ Μορμόνων, ὅπως εἶναι εὐρύτερα γνωστοί, ἀποτελεῖ ἕνα χῶρο, πού οἱ διαστρεβλώσεις καί οἱ παρερμηνεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι ἐκτεταμένες.

Ἐπόμενος ὁμιλητής ἦταν ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Ἐφραίμ Τριανταφυλλόπουλος, Δρ. Θεολογίας, Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φθιώτιδος, μέ θέμα: «Ἡ νεοπαγανιστική πολεμική κατά τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης». Ὁ Εἰσηγητής, ἀναφερόμενος στό φαινόμενο τῆς ἀναβίωσης τοῦ ἀρχαίου παγανισμοῦ στόν ἐλληνικό χῶρο, ὑπογράμμισε, ὅτι ἡ Νεοπαγανιστική πολεμική ἐνσωματώνει ὑβριστικές ἀναφορές, ἀντιστορικές προσεγγίσεις, παραποιήσεις βιβλικῶν δεδομένων ἐκτός τοῦ ἱστορικοῦ τους πλαισίου καί τῆς νοηματικῆς τους συνάφειας.

Ὁ τελευταῖος ὁμιλητής Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Θεόφιλος Λεμοντζής, Δρ. Θεολογίας, ἀνέπτυξε τό θέμα: «Ἡ παρερμηνεία τοῦ παλαιδιαθητικοῦ μηνύματος στό φιλοσοφικό καί θρησκευτικό σύστημα τῆς Καμπαλά ἐξ ἐπόψεως Ὁρθόδοξου θεολογίας». Στήν εἰσήγησή του ἀναδείχθηκε μία ξεχωριστή περίπτωση πλήρους διαστρέβλωσης καί ἀποκρυφιστικῆς προσέγγισης, πού ἀφορᾷ στήν προσέγγιση τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀπό τήν Ἰουδαϊκή Καμπαλά.

Οἱ ἐργασίες τῆς Συνδιασκέψεως ὁλοκληρώθηκαν μέ τίς παρεμβάσεις τῶν Ἐντεταλμένων τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, οἱ ὁποῖοι κατέθεσαν ἐμπειρίες καί ἀναφέρθηκαν

Η ΓΙΟΓΚΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ ΤΗΣ¹

του Πρωτοπρ. Κυριακού Τσουρού
Γραμματέως της Σ. Έ. επί των Αίρέσεων

(Β' μέρος)

Α.Τσ. Μπακτιβεντάντα Σουάμι Πραμπου- πάντα

Ο Σουάμι Πραμπουπάντα, σέ σχόλιο του Στίχου 14 της Μπαγκαβάντ Γκιτά πα-
ραρηρεί: «Τό τέλειο γιόγκα είναι λοιπόν δυ-
νατό μόνον στον άγνό λάτρη του Κρίσνα, ό
όποιος, στην πραγματικότητα, έχοντας φθά-
σει στον τελικό σκοπό του γιόγκα πού είναι
νά βλέπει κανείς τον Κύριο μέσα του, είναι
ό ανώτερος μεταξύ των γιόγκι. Αυτές είναι
οί άρχές του γιόγκα· μπορεί κανείς νά διαπι-
στώσει πόσο διαφέρουν από τίς αρχές των
δήθεν γιόγκα πού τώρα είναι της μόδας»².

Σχολιάζοντας τον Στίχο 15 της Μπαγκα-
βάντ Γκιτά, υπογραμμίζει: «Αυτός ό στίχος
έκφράζει καθαρά ότι ό τελικός σκοπός του
γιόγκα δεν είναι ή επίτευξη καλυτέρων συν-
θηκών της υλικής ζωής τό γιόγκα δεν έξα-
σκεϊται για νά μπορέσει κανείς νά ζήσει με

περισσότερες άνέσεις, για ν' αποκτήσει την
υγεία ή οποιοδήποτε άλλο αγαθό αυτού του
είδους, αλλά για νά θέσει τέλος στην υλική
του ύπαρξη»³.

Επίσης, σχολιάζοντας τον Στίχο 29 της
Μπαγκαβάντ Γκιτά, σημειώνει ότι ό Κρί-
σνα λέει για τον έαυτό του: «Ο αληθινός
γιόγκι βλέπει Έμένα σε όλα τά όντα και όλα
τά όντα σε Μένα. Πράγματι, ένας ανθρω-
πος μέ πνευματική συνείδηση Μέ βλέπει
παντού». Καί σχολιάζει ό Σουάμι Πρα-
μπουπάντα: «Ο γιόγκι πού έχει συνειδητο-
ποιήσει τον Κρίσνα έχει μία τέλεια αντίλη-
ψη των πραγμάτων, γιατί βλέπει τον Κύριο
στην καρδιά του κάθε ζωντανού όντος. Ο
Κύριος, υπό τή μορφή του Παραμάτμα, της
Υπέρτατης Ψυχής, είναι μέσα στην καρ-
διά όλων, στην καρδιά ενός σκύλου όπως σ'
εκείνη ενός μπράμανα, και ό τέλειος γιόγκι
ξέρει ότι Αυτός παραμένει απόλυτος και
ουδέτερος και στίς δύο περιπτώσεις, χω-
ρίς νά μολύνεται καθόλου από τό σώμα μέ-
σα στο όποιο βρίσκεται. Καί ή άτομική ψυχή
βρίσκεται μέσα στην καρδιά, αλλά αντίθε-
τα μέ την Υπέρτατη Ψυχή δεν είναι παρού-
σα ταυτόχρονα σε όλα τά σώματα. Όλ' αυτά

1. Δεν έχομε ούδεμία πρόθεση νά μειώσουμε ή νά
προσβάλουμε τούς νέους διδασκάλους της Γιόγκα στην
Δύση και τούς άσκουμένους σ' αυτή, ή νά προκαλέσου-
με βλάβη σε Κέντρα ή Γυμναστήρια πού την εντάσσουν
στά προγράμματά τους. Μελετούμε την Γιόγκα από έπι-
στημονικής μόνο πλευράς και σεβόμαστε τίς διαφορετι-
κές άποψεις και τά πρόσωπα πού ασχολούνται μ' αυτήν.

2. Αυτού Θεία Χάρης Α.Τσ. Μπακτιβεντάντα Σουάμι
Πραμπουπάντα, Η Μπαγκαβάντ-Γκιτά έτσι όπως είναι,
έκδ. Bhaktivedanta Book Trust, σ. 173.

3. όπ. π., σ. 178.

στό αντίαιρετικό έργο πού έπιτελείται στίς
έκκλησιαστικές περιφέρειές τους.

Μετά την όλοκλήρωση των εισηγήσεων
ή Συνδιάσκεψη συνεζήτησε τό κείμενο των
Πορισμάτων, τό όποιο έπιμελήθηκε και
συνέταξε Εϊδική Έπιτροπή. Η Συνδιάσκε-
ψη τό ένέκρινε όμοφώνως, έν όλομελεία,
έξουσιοδότησε δέ τον Πρόεδρο αυτής Σε-

βασμιώτατο Μητροπολίτη Πειραιώς κ. Σε-
ραφείμ, νά υπογράψει τά Πορίσματα.

Τό κείμενο των Πορισμάτων και της
παρούσας Συνδιασκέψεως έχει αναρτηθεί
στην έπίσημη ίστοσελίδα της Συνοδικής
Έπιτροπής επί των Αίρέσεων: https://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/heresies/drastiriotita_diaskepseis.html

ἀγνοοῦνται ἀπὸ ἐκείνους πού δέν προσχωροῦν ὀλοκληρωτικά στὴν ἐξάσκηση τοῦ γιόγκα, ἐνῶ ὁ μπάκτα βλέπει τὸν Κρίσνα παντοῦ, στὴν καρδιά τοῦ πιστοῦ ὅπως ἐπίσης καὶ σ' ἐκείνη τοῦ ἀθέου»⁴.

Σέ ἄλλο ἔργο του, ἀναφερόμενος στὴν ἀντίληψη πού ἐπικρατεῖ στὴν Δύση γιὰ τὴν Γιόγκα καὶ τὴν σχέση της μέ τόν Διαλογισμό, παρατηρεῖ: «Ὁ Σρί Τσαϊτανάγια ἔλεγε: "Σ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴ τῆς φιλονικίας καὶ τῆς ὑποκρισίας (Κάλι-γιούγκα) ἡ μοναδική ὁδὸς πνευματικῆς συνειδητοποίησης εἶναι τὸ ψάλσιμο τῶν ἀγίων ὀνομάτων τοῦ Κυρίου. Δέν ὑπάρχει κανένας ἄλλος δρόμος".

Στὴ Δύση εἶναι διαδεδομένη ἡ ἀντίληψη ὅτι τὸ γιόγκα δέν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ διαλογισμὸς στό κενό. Οἱ Βεδικές Γραφές ὅμως δέν περιγράφουν πουθενά τέτοιον εἶδος διαλογισμοῦ καὶ διδάσκουν, ὅτι γιόγκα σημαίνει νά συγκεντρώνει κανεῖς τὸ νοῦ πάνω στόν Βίσνου, ὅπως διδάσκεται καὶ στὴν Μπαγκαβάντ-γκιτᾶ. Σέ πολλά κέντρα γιόγκα μπορεῖ νά δεῖ κανεῖς ἀνθρώπους καθισμένους μέ τὰ πόδια σταυρωμένα, τὸ σῶμα ὀλοίσιο καὶ τὰ μάτια κλεισμένα, σέ στάση περισυλλογῆς, ἀλλὰ σίγουρα οἱ μισοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀποκοιμούνται, πράγμα φυσικὸ ὅταν κλείνει κανεῖς τὰ μάτια του καὶ δέν ἔχει ἀντικείμενο πάνω στό ὅποιο νά προσηλώσει τὴν προσοχή του. Δέν εἶναι βεβαίως αὐτό πού συνιστᾶ ὁ Κρίσνα στὴν Μπαγκαβάντ - γκιτᾶ: "Πρέπει νά καθίσει κανεῖς μέ τὸ σῶμα ὀλοίσιο, ἀτάραχος, καὶ νά προσηλώσει τὸ βλέμμα του, μέ τὰ μάτια μισόκλειστα, πάνω στὴν ἄκρη τῆς μύτης του". Ἄν δέν ἀκολουθήσει αὐτὲς τίς ὁδηγίες τὸ μόνο ἀποτέλεσμα θά εἶναι ὁ ὕπνος"»⁵.

Ἐπικαλούμενος τὴν Μπαγκαβάτ Γκιτᾶ (Μπ.-γκ. 6.18), λέει ὅτι: «Ὁ Κρίσνα δηλώνει: "Ὅταν ὁ γιόγκι φθάσει στό σημεῖο νά ἐλέγχει, μέ τὴν ἐξάσκηση, τὸν νοῦ του καὶ ἀπε-

λευθερωμένος ἀπὸ κάθε ὕλική ἐπιθυμία ἔρθει σέ ἐπαφή μέ τόν Ἀπόλυτο, λέμε ὅτι πέτυχε τὴν πραγματοποίηση τοῦ γιόγκα"»⁶.

Σέ εἰδικὸ κεφάλαιο μέ τὸν τίτλο: «Τὸ γιόγκα ὡς μέθοδος ἔνωσης μέ τόν Κρίσνα», γράφει: «Οἱ σκοποὶ τοῦ γιόγκα εἶναι τρεῖς: νά ἐπιτρέψει σ' αὐτόν πού τὸ ἐξασκεῖ νά ἐλέγξει τίς αἰσθήσεις του, νά ἐξαγνίσει τίς πράξεις του καὶ νά ἐνωθεῖ μέ τόν Κρίσνα μέ μιὰ ἀμοιβαία σχέση»⁷. Καὶ συμπληρώνει: «Ὅλες οἱ μέθοδοι γιόγκα πού περιγράφονται στὴν Μπαγκαβάντ-γκιτᾶ ὁδηγοῦν στόν Κρίσνα, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ γιόγκα. Ἀπὸ τὸ κάρμα-γιόγκα, πρώτη βαθμίδα τῆς σκάλας τοῦ γιόγκα μέχρι τὴν κορυφή, στό μπάκτι-γιόγκα, ὁ δρόμος πού ὁδηγεῖ στὴν πνευματικὴ συνειδητοποίηση εἶναι μακρὺς»⁸.

Τελικά, γιὰ τὴν «Αὐτοῦ Θεία Χάρη» τὸν γκουρού Πραμπουπάντα, «Τὸ νά συνειδητοποιήσῃ κανεῖς τὸν Κρίσνα εἶναι λοιπὸν ἡ τελειότητα τοῦ γιόγκα. "Ἄς φανταστοῦμε γιὰ μιὰ στιγμή, ὅτι τὰ διάφορα εἶδη γιόγκα εἶναι ὅπως τὰ βουνὰ Ἰμαλάια, οἱ κορυφές τῶν ὁποίων εἶναι οἱ ὑψηλότερες τῆς Γῆς· θά μπορούσαμε τότε νά παρομοιάσουμε τὸ Λακτι-γιόγκα μέ τὸ Ἐβερεστ, τὸ ὅποιο εἶναι ἡ πιὸ ψηλὴ κορυφή ἀπ' ὅλες τίς ἄλλες. Ὁ τέλειος γιόγκι συγκεντρώνει τὸν νοῦ του πάνω στόν Κρίσνα, τὸν Σιαμασούννταρα, πάνω στὴν ὑπέροχη ἐπιδερμίδα Του πού ἔχει τὸ χρῶμα ἐνός γεμάτου ἀπὸ βροχὴ σύννεφον, πάνω στό πρόσωπό Του πού εἶναι ὡραῖο σάν τὸ λουλούδι τοῦ λωτοῦ καὶ λαμπερὸ ὅπως ὁ ἥλιος, πάνω στά ἐνδύματά Του πού ἀστράφτουν ἀπὸ τὰ κοσμήματα καὶ πάνω στό σῶμα Του πού στολίζεται ἀπὸ μιὰ γιρλάντα λουλουδιῶν»⁹.

Παραμχάνσα Γιόγκανάντα

Ὁ Παραμχάνσα Γιόγκανάντα, στό βιβλίο του «Ἡ αὐτοβιογραφία ἐνός Γιόγκι»,

4. ὅπ. π., σσ. 178-179.

5. Αὐτοῦ Θεία Χάρης Α.Τσ. Μπακτιβεντάντα Σουάμι Πραμπουπάντα, *Τὸ τέλειο γιόγκα*, ἔκδ. The Bhaktivedanta book Trust, Αθήνα 1985, σ. 20.

6. ὅπ. π., σ. 30.

7. ὅπ. π., σ. 57.

8. ὅπ. π., σ. 65.

9. Στὸ βιβλίο του *Ἡ Μπαγκαβάντ-Γκιτᾶ* ἔτσι ὅπως εἶναι, ὅπ. π., σ. 188.

υπογραμμίζει ότι: «Τό Κρίγια Γιόγκα συνεπώς είναι: "ή ένωσις (γιόγκα) μέ τό Άπειρον χάρις σέ κάποια ενέργεια (κρίγια). Ο γιόγκι, ό όποϊος μέ πίστη ακολουθεῖ τίς οδηγίες καί ἐφαρμόζει τήν τεχνική καί τίς υποδείξεις τοῦ συστήματος αὐτοῦ, κατορθώνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον νά ἀπελευθερωθῇ ἀπό τά δεσμά τοῦ «Κάρμα», δηλαδή ἀπό τίς νόμιμες συνέπειες τῶν αἰτιῶν, πού δεσμεύουν τό πᾶν καί τούς πάντας»¹⁰.

Συμπληρώνει, ἐπίσης ὅτι, ἐκτός ἀπό «ένωσις (γιόγκα) μέ τό Άπειρον», δηλαδή ἐκτός ἀπό «θρησκευτική» ἰνδουϊστική τεχνική, εἶναι καί «ἐπιστήμη». Ἀκόμη, προσπαθεῖ νά συνδέσει, ὅπως αὐθαίρετα, τήν ἰνδουϊστική θρησκευτικότητα μέ τόν Χριστιανισμό, παρουσιάζοντας τά ἱερά πρόσωπα τῆς Πίστεώς μας ὡς «γιόγκι», πού ἀσκοῦσαν τήν «παλαιότερη ἐπιστήμη» τῆς Κρίγια Γιόγκα: «Τό Κρίγια εἶναι μιά πανάρχαια ἐπιστήμη... (πού τήν ἐδίδαξε ὁ Βάζαλι). Τήν ἴδια αὐτήν ἐπιστήμη ἔμαθαν ἀργότερα ὁ Παταντζάλι καί ὁ Χριστός, καθώς καί ὁ Ἅγιος Ἰωάννης, ὁ Ἅγιος Παῦλος καί ἄλλοι μαθηταί».¹¹

Στήν συνέχεια, ταυτίζει τήν «κοσμική ἐνέργεια» τοῦ Πανθεϊσμοῦ μέ τήν «πνοή ζωῆς» (ὄρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς), ὑποστηρίζοντας ὅτι ὁ ἀσκούμενος στήν Γιόγκα φθάνει στήν τελείωση: «Ο γιόγκι, προβάλλων στήν ἐκπνοή τήν εἰσπνοή, κατορθώνει νά ἐξουδετερώνη καί τίς δύο αὐτές λειτουργίες. Ἐτσι ἀποδεσμεύει καί ἀπελευθερώνει τήν "κοσμική ἐνέργεια" τήν "πνοή τῆς ζωῆς (τό prana) ἀπό τήν καρδιά, καί γίνεται κύριος τῆς δυνάμεως αὐτῆς ἢ ὁποία εἶναι πλέον ὑπό τόν ἔλεγχόν του" (Bagavad gita IV,29)»¹².

Γιόγκι Ramacharaka

Ὁ Ramacharaka ἀρχικά ἀναφέρεται στήν προέλευση τῆς Γιόγκα. «Ἡ φιλοσοφία τῶν

Γιόγκις κλείνει μέσα τῆς τίς διδασκαλίες πού ἔφθασαν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἀνάμεσα ἀπό τούς αἰῶνες καί μέ τή σκέψη, τήν ἔρευνα, τό πείραμα καί τήν ἀπόδειξη τῶν προηγμένων πνευμάτων, τῶν δασκάλων Γιόγκις τῆς Ἰνδίας, τῆς Χαλδαίας, τῆς Περσίας, τῆς Αἰγύπτου καί τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας, μεταβιβαζόμενες ἀπό τό Δάσκαλο (Γκουρού) στόν μαθητή (Τσέ-λα). Ἡ φιλοσοφία αὐτή εἶναι ἡ ἀρχαιότερη τοῦ κόσμου, καίτοι μᾶς ἔρχεται σάν ἓνα καινούργιο μήνυμα, ἓνα μήνυμα ἀπό τήν Ἀνατολή»¹³.

Στή συνέχεια, παρουσιάζει τούς διαφόρους «κλάδους» τῆς Γιόγκα καί τόν σκοπό πού ὁ κάθε «κλάδος» ἐξυπηρετεῖ. «Ὁ κάθε κλάδος τῆς Γιόγκα δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά ἓνα μονοπάτι, πού οδηγεῖ στό ἴδιο τέλος, τό ξεδίπλωμα, τήν ἐξέλιξη, τήν πλήρη ἀνάπτυξη. Ἐκεῖνος πού θέλει κατ' ἀρχήν νά πετύχῃ τήν ἐξέλιξη, τή δυνάμωση καί τόν ἔλεγχο τοῦ σώματός του, μέ σκοπό νά τό κάμῃ ὄργανο κατάλληλο τοῦ Ἀνώτερου Ἐαυτοῦ, ἀκολουθεῖ τό μονοπάτι «Χάτα - Γιόγκα». Αὐτός πού ἐπιθυμεῖ νά ἀναπτύξῃ τή βουλευτική του δύναμη καί τίς πνευματικές του ἱκανότητες, ξεδιπλώνοντας ἔτσι τίς ἐσωτερικώτερες αἰσθήσεις καί τίς ναρκωμένες δυνάμεις του, ἀκολουθεῖ τό μονοπάτι "Ράγια - Γιόγκα". Ὅποιος θέλει νά ἐξελιχθῇ διά τῆς "γνώσεως", μελετώντας τίς βασικές ἀρχές καί τίς θαυμάσιες ἀλήθειες, πού χαρακτηρίζουν τή Ζωή, ἀκολουθεῖ τό μονοπάτι "Γκνάνι - Γιόγκα". Καί ἐκεῖνος πού ἐπιθυμεῖ νά ἀναπτυχθῇ σέ μιά ἐνότητα μέ τή Μία Ζωή, μέ τήν ἐπίδραση τῆς Ἀγάπης, ἀκολουθεῖ τό μονοπάτι "Μπάκτι - Γιόγκα"»¹⁴.

Σουάμι Σατυανάντα Σαρασουάτι

Ὁ Σουάμι Σατυανάντα Σαρασουάτι ἐπισημαίνει τόν κεντρικό ρόλο πού παίζει ὁ διαλογισμός στήν Γιόγκα. Διακρίνει τόν Διαλογισμό, ὅπως αὐτός ἐκλαμβάνεται στήν Δύση, ἀπό τόν Διαλογισμό τῆς Ἀνατολῆς

10. Παραμχάνσα Γιόγκανάντα, Ἡ αὐτοβιογραφία ἐνός Γιόγκι, ἔκδ. Ἑστία, Ἀθήνα 1953, σ. 313.

11. ὅπ. π., σ. 314.

12. ὅπ. π.

13. Γιόγκα τοῦ Γιόγκι Ramacharaka, ἔκδ. Ἰασμος, σ. 11.

14. ὅπ. π., σ. 15.

SANT MAT ῚHRADHA SOAMI SATSANG¹

Μία γκουρουνιστική κίνηση

του Πρωτοπρ. Βασιλείου Α. Γεωργόπουλου
Αναπληρωτῆ Καθηγητῆ Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.

Ἡ Γκουρουνιστική κίνηση Radhasoami αὐτοπροσδιορίζεται στῇ διδασκαλίᾳ τῆς ὡς Sant Mat, πού σημαίνει «μονοπάτι τῶν ἁγίων». Ὁ ἰδρυτῆς τῆς, ὁ μυστικιστῆς τῆς Βόρειας Ἰνδίας Shiv Dayal Singh (1818-1878), στοιχήθηκε πίσω ἀπό τὴν παλαιότερη παράδοση περὶ Ἰνδῶν ἁγίων (Sants). Μέσω

αὐτοῦ καὶ τῶν διαδόχων του, τὸ Sant Mat – μὲ τὴν εὐρεία ἐννοια – ἐδραιώθηκε θεωρητικά καὶ ἀπόκτησε ὀργανωτικὴ μορφή.

1. Γιά τὴν σύνταξη τοῦ παρόντος ἀρθροῦ λάβαμε ὑπόψιν τὰ ἀκόλουθα: **R. Hummel**, *Gurus, Meister, Scharlatane. Zwischen Faszination und Gefahr*, 1996. **H. Reller** - **H. Krech** - **M. Kleiminger** (Hrsg), *Handbuch Religiöse Gemeinschaften*

καὶ ὑπογραμμίζει, ὅτι γιὰ τὸν γιόγκι ὁ Διαλογισμὸς εἶναι «μιά διαδικασία μὲ τὴν ὁποία ἐπιδιώκει νὰ ἔλθῃ πιὸ κοντὰ μὲ τὸν ἀνώτερο ἑαυτό του». Δέν πρέπει βεβαίως νὰ μᾶς διαφεύγει ὅτι ὁ «Ἀνώτερος Ἐαυτός» τοῦ Ἰνδουϊσμοῦ ταυτίζεται μὲ τὸν ἀπρόσωπο «θεϊκό» «Ἀνώτερο συμπαντικό Ἐαυτό», ὅπως πρεσβεύει καὶ ἡ «Νέα Ἐποχή», στὸν ὁποῖο ἐντάσσεται κατ' οὐσίαν καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλο ὄν.

Γράφει ὁ Σαρασουάτι: «Στῇ Γιόγκα, ὁ διαλογισμὸς παίζει ἓνα κεντρικὸ ρόλο σάν μιὰ πολὺ ἀποτελεσματικὴ μέθοδος γιὰ τὴν ἐπίτευξη νοητικῆς καὶ σωματικῆς χαλάρωσης καὶ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ νοῦ ἀπὸ ἐντάσεις καὶ βαθιὰ ριζωμένα κόμπλεξ. Στῇ Δύση ὁ διαλογισμὸς θεωρεῖται σάν μιὰ διαδικασία παρατήρησης μιᾶς συγκεκριμένης ιδέας, ἐδῶ ὅμως ὀρίζεται σάν μιὰ διαδικασία ἀνάπτυξης τῆς ἐπίγνωσης μὲ τὴν ὁποία προσπαθοῦμε νὰ ἔρθουμε πιὸ κοντὰ στὸν ἀνώτερο ἑαυτό μας»¹⁵.

Στὴν διαδικασία ὅμως τοῦ Διαλογισμοῦ, ἐπισημαίνει ὁ Σουάμι Σατυανάντα Σαρασουάτι, κατὰ τὴν ἀσκηση τῆς Γιόγκα, μὲ τίς τεχνικὲς πού χρησιμοποιοῦνται «ὁ νοῦς εἶναι συγκεντρωμένος σ' ἓνα σημεῖο». Γιὰ νὰ

«κρατηθεῖ ἡ συνειδητότητα σ' ἐκεῖνο τὸ ἰδιαίτερο σημεῖο» καὶ νὰ διατηρηθεῖ ἡ «ἐσωτερικὴ ἐπίγνωση...ἐκλέγεται ἓνα παραψυχικὸ σύμβολο σάν ἀντικείμενο συγκέντρωσης...Αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἔχει ἀνθρώπινη μορφή, ὅπως ὁ Χριστός, ὁ Βούδας ἢ ὁ Γκουρού σας, ἢ μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνα ἄνθος λωτοῦ...ἓνα Μάντρα...Αὐτὰ τὰ παραψυχικὰ σύμβολα σὰς δίνονται στῇ Γιόγκα Νίντρα»¹⁶.

Στὴν προσπάθειά του νὰ συγκεντρωθεῖ ὁ γιόγκι πάνω στό παραψυχικὸ του σύμβολο, κατὰ τὸν Σαρασβάτι, «ἐμφανίζονται πολλές ἄλλες εἰκόνες γιὰ νὰ ἐνοχλήσουν ἢ νὰ διασπᾶσουν τὴν προσοχή». Αὐτὲς «εἶναι ὑποσυνειδητὲς ἐκκρίσεις...οἱ εἰκόνες αὐτὲς μπορεῖ νὰ παίρνουν ἐνοχλητικὲς ἢ τρομακτικὲς μορφές, ὅπως δαίμονες, δράκοι, φαντάσματα, ἐρπετὰ, διάβολοι καὶ τὰ παρόμοια». Σιγὰ σιγὰ ὅμως οἱ μορφές ἀλλάζουν καὶ «ἀρχίζετε νὰ βλέπετε ὁμορφους κήπους, γαλήνιες λίμνες...ἁγίους, τὸν ἑαυτό σας γαλήνιο, ἢ διάφορες εἰκόνες τοῦ ἀνώτερου ἑαυτοῦ»¹⁷.

Πάντως, καὶ γιὰ τὸν Σουάμι Σατυανάντα Σαρασουάτι «Ἡ Γιόγκα Νίντρα εἶναι μιὰ πλήρης μέθοδος διαλογισμοῦ»¹⁸.

(στό ἐπόμενο ἢ συνέχεια)

15. Σουάμι Σατυανάντα Σαρασουάτι, *Γιόγκα Νίντρα*, Αθήνα 1962, σ. 12.

16. ὅπ. π., σ. 23.

17. ὅπ. π., σσ. 14-15.

18. ὅπ. π., σ. 15.

Πρέπει εν προκειμένω νά επισημάνουμε, ότι Radhasoami είναι ένας όρος για τον Krishna (σύζυγος της Radhas), ή δέ Radhas είναι μία ινδική θεά. Satsang σημαίνει «συγκέντρωση» πιστών (satsangis). Στην ιστορική άφετηρία της κίνησης ο Shiv Dayal Singh (γνωστός ως Soamiji Maharaj), γιός ενός εμπόρου ύφασμάτων, εισήγαγε τακτικές συναντήσεις με διαλέξεις για πνευματικά θέματα και μία νέα πρακτική διαλογισμού στην Agra τό 1861. Ο ίδιος λατρεύτηκε ως ή ενσάρκωση του υπέρτατου θεού Radhasoami και ως Satguru. Διαφορές οδήγησαν σε διαίρεση τό 1891. Από ἐδῶ ξεκινᾷ ή γενεαλογία του Radhasoami Satsang, που πήρε τό ὄνομά του από τον τόπο όπου ιδρύθηκε τό Beas (Punjab). Ωστόσο, οί διαφωνίες σχετικά μέ τή διαδοχή του αντίστοιχου γκουρού και οί σχετικές συγκρούσεις προκάλεσαν στην κίνηση πολλές διαιρέσεις, ἔτσι ὥστε σήμερα μία πληθώρα ομάδων και ὁργανώσεων συγκεντρώνονται κάτω από τον ὄρο ὀμπρέλα Sant Mat.

Ἐκτός από τίς ἀρχικές διασπάσεις, οί ὁποῖες οὐσιαστικά περιορίστηκαν στην Ἰνδία, ή γραμμή Beas ἐπικεντρώθηκε σκόπιμα στην ἐξάπλωση στον Δυτικό κόσμο. Σύμφωνα μέ τούς ἰσχυρισμούς τους, ή “Radha Soami Satsang Beas” (RSSB) δραστηριοποιείται σήμερα σέ περισσότερες από 90 χῶρες.

Ο Sant Kirpal Singh (1894-1974) συνέβαλε ιδιαίτερα στή διάδοση του Sant Mat ἐκτός Ἰνδίας. Ο γιός του, τό 1950, ἱδρυσε τό Rouhani Satsang (κυριολεκτικά “πνευματική συγκέντρωση”) ή ὁποία ὑποτίθεται, ὅτι μεταφέρει τίς ἀγνές, πνευματικές διδασκαλίες σέ ὅλη τήν ἀνθρωπότητα. Ταξίδεψε σέ πολλές χῶρες και ἱδρυσε διάφορα κέντρα σέ ὅλο τον κόσμο, τά ὁποία προορίζονταν νά ὑλοποιήσουν τήν ἀποστολή τῆς διαθρησκευτικῆς ἐνότητας τῆς ἀνθρωπότητας.

Τό 1974 ἱδρυσε τήν «Παγκόσμια Διάσκεψη για τήν Ἐνότητα του Ἀνθρώπου»

(World Conference on Unity of Man), ή ὁποία συνήλθε για πρώτη φορά στό Νέο Δελχί.

Ο Kirpal Singh ὑπῆρξε ή ἐξέχουσα μορφή τῆς κίνησης Radhasoami μέχρι σήμερα. Μετά τό θάνατο του Kirpal Singh, ἄλλες διὰδοχες ὁργανώσεις προέκυψαν ἀπό μερικούς ἀπό τούς μαθητές του ἀπό τό Rouhani Satsang. Μία ἐξ αὐτῶν περιλαμβάνει τήν «Ἐπιστήμη τῆς Πνευματικότητας» (Sawan Kirpal Rouhani Mission).

Ένας ἄλλος κλάδος εἶναι ή «Ἐνότητα του Ἀνθρώπου» (Unity of Man), στην ὁποία ἡγήθηκε ὁ Harbhajan Singh (1932-1995) τό 1974 και ή ὁποία στοχεύει, κατά δήλωσή τους, στή θρησκευτική ἀνοχή και τον διαθρησκευτικό διάλογο. Η «Ἐνότητα του Ἀνθρώπου», μέ τήν εὐρωπαϊκή ἑδρα τῆς στό St. Gilgen τῆς Αὐστρίας, δέν ἀναγνωρίζει κανέναν Ζωντανό Δάσκαλο και ἀπορρίπτει τον χαρακτηρισμό Radhasoami.

Ξεχωριστή περίπτωση ὑπῆρξε ὁ Thakar Singh (1929-2005), ὑπεύθυνος για τήν ἱδρυση ενός δικτύου «Ὀλοσοφικῶν ἐταιρειῶν» σέ διάφορες χῶρες. Ἀπό τό 1992 ἔγινε γνωστός ὡς «γκουρού τῶν σκανδάλων» τά ὁποία ἔχουν ἀμαυρώσει τή φήμη τῶν δασκάλων του Σάντ Μάτ. Οί κατηγορίες πού εἶχαν ἀποδοθεῖ ἐναντίον του, σύμφωνα μέ τον λουθηρανό εἰδικό ἐρευνητή τῆς κίνησης Friedmann Eißler, περιλαμβάνουν κακομεταχείριση ὁπαδῶν, βίαιους ἐξορκισμούς, βάνανυες μεθόδους ὡς μέρος μίας «πνευματικῆς ἀνατροφῆς» και ἀναγκαστικούς διαλογισμούς τῶν παιδιῶν στά «νηπιαγωγεῖα Lichtheim», τά ὁποία ἀργότερα φυσικά ἔκλεισαν. Τά παιδιά, ἀναγκάστηκαν νά διαλογιστοῦν μέ δεμένα μάτια και φορώντας ὠτοασπίδες για πολλές ὥρες.

Διδασκαλίες και Πρακτικές

Σύμφωνα μέ τήν κίνηση ὁ Θεός συνεχίζει νά ἐργάζεται αἰώνια μέσω του Ἰησοῦ, του Γκουρού Νάνακ, του Μωάμεθ, του Βούδα και πολλῶν ἁγίων (ιερά πρόσωπα θρησκευτικῶν) μέχρι σήμερα. Οί ἀναφορές στά ἱε-

und Weltanschauungen, [5^η. ἔκδ], 2000. C.A.Jones - J.D.Ryan, *Encyclopedia of Hinduism*, 2007.

Όταν ψυχή και διάνοια εϋγνώμων ἤ, ραδίως πείθεται τοῖς τῆς ἀληθείας λόγοις.

*(Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος,
Εἰς Ματθαῖον ΚΕ', Ε.Π.Ε. 10,144)*

ρά κείμενα τῶν θρησκευτῶν γιά τό φῶς καί τό λόγο τοῦ Θεοῦ σχετίζονται μέ τό θεϊκό ἐνεργειακό ρεῦμα ἤχου καί φωτός, μέ τό ὅποιο ἡ ψυχή πρέπει νά συντονιστεῖ γιά νά ἀνέλθει μέσα ἀπό τίς οὐράνιες σφαῖρες. Ἡ Βίβλος, οἱ Βέδες, τά βουδιστικά Κείμενα ἀλλά καί τό Κοράνιο εἶναι ἀποδεκτά. Οἱ θεοί τῶν ἄλλων θρησκευτῶν (συμπεριλαμβανομένων τοῦ Χριστιανισμοῦ καί τοῦ Ἰσλάμ) ἀνήκουν σέ χαμηλότερες σφαῖρες, πού ἀφήνει πίσω του ὁ Satsangi.

Κατά τή διάρκεια τῆς μύησης, ὁ Satguru ἀνοίγει τό «Τρίτο Μάτι» (ἀνάμεσα στά φρύδια, ὅπου βρίσκεται ἡ ἕδρα τῆς ψυχῆς) καί ἐπικοινωνεῖ τά μάντρα, πού εἶναι ἀπαραίτητα γιά τά ταξίδια τῆς ψυχῆς. Χωρίς τόν Δάσκαλο, ὁ ὁποῖος παίρνει ὁ ἴδιος τή θέση του στό «Τρίτο Μάτι» ὡς πνευματικός καθοδηγητής καί ἀναλαμβάνει τό κάρμα τῶν μαθητῶν του, ὁ ὑψηλότερος στόχος δέν μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ.

Στό διαλογισμό, ὁ μαθητής ἀφήνει τό σῶμα του σέ ἀκραία συγκέντρωση ὅλης τῆς δύναμης του, γιά νά συναντήσῃ τόν δάσκαλό του στόν ἀστρικό κόσμο. Μέσω τῆς σύνδεσης τοῦ ἑαυτοῦ (Surat) μέ τό ζωντανό ἡχητικό ρεῦμα (shabd), καί τελικά στήν ἔνωση μέ τόν Θεό (Surat Shabd Yoga), ἡ ἀρνητική δύναμη καί οἱ κατώτερες θεότητες ξεπερνιοῦνται καί ἡ ψυχή ἀπελευθερώνεται ἀπό τά δεσμά της.

Μέ τουλάχιστον δύο ὥρες διαλογισμοῦ τήν ἡμέρα, μέ γκουρού-Seva (ὑπηρεσία στόν γκουρού) καί τήρηση τοῦ τετραπλοῦ ὄρκου (ἀποχή ἀπό τό κρέας, τό ἀλκοόλ, τά ναρκωτικά καί τό παράνομο σέξ), οἱ ὁπαδοί της κίνησης ὑποτάσσονται στήν καθοδήγηση τοῦ

Ζωντανοῦ Δασκάλου. Τά παιδιά ἐνθαρρύνονται ἐπίσης νά τραγουδοῦν τό Simran, τήν ψαλμωδία τῶν πέντε θεϊκῶν ἰσχυρῶν ὀνομάτων καί νά διαλογίζονται. Αὕτη ἡ μορφή «πνευματικότητας» νοεῖται ὡς ἐσωτερική ἐπιστήμη, σχεδόν ὡς «ἡ μητέρα ὅλων τῶν ἐπιστημῶν». Τό Σάντ Μάτ θεωρεῖται, ὅπως ὑποστηρίζουν οἱ θεωρητικοί τοῦ χώρου, ὡς τό χαμένο κέντρο ὅλων τῶν θρησκευτῶν, καθῶς αὐτά σχηματίζουν μία ἐνότητα σύμφωνα μέ τίς θεμελιώδεις διδασκαλίες τους.

Σημαντικές πηγές, εἰδικά γιά τίς ὁμάδες τοῦ Sant Mat στή Δύση, εἶναι τά γραπτά τοῦ Kirpal Singh. Ὁ Thakar Singh εἶχε ἐπίσης δημοσιεύσει πολλά γραπτά ὡς «Ἐπιστήμη τῆς Πνευματικότητας».

Τό Sant Mat ἀντιπροσωπεύει μία ἀποκλειστική ἀξίωση γιά σωτηρία καί διδάσκει τή σωτηρία σέ αὐτή τή ζωή. Γιά τήν ἄμεση ἐπαφή μέ τό θεῖο φῶς καί ἤχο, εἶναι ἀπαραίτητη ἡ μύηση καί ἡ καθοδήγηση τοῦ Ζωντανοῦ Διδασκάλου. Ἡ ἀπαραίτητη θέση του ἔχει ἐπίσης νά κάνει μέ τήν ἰδέα, ὅτι ὁ γκουρού βοηθᾷ ἀποφασιστικά τόν μαθητή στήν ἐπεξεργασία τοῦ κάρμα του, παίρνοντας ἕνα μέρος πάνω του, σάν νά λέγαμε, καί ἐξαλείφοντάς το.

Οἱ στάσεις ἀπέναντι στίς ἄλλες θρησκείες εἶναι διφορούμενες καί ἀντιφατικές. Τό προβαλλόμενο διαθρησκευτικό ὄραμα π.χ. δέν μπορεῖ νά ἀποκρύψει τό γεγονός, ὅτι οἱ θρησκείες γενικά θεωροῦνται ὡς προσωρινοί καί κατώτεροι προσανατολισμοί, ἐμπόδιο στήν πορεία πρὸς τόν ὑψηλότερο στόχο τῆς σωτηρίας.

Ἡ κίνηση ὑποστηρίζει, ὅτι δέν εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἀπάρνηση τῆς πολιτιστικῆς ταυτότητας καί τῆς θρησκείας κάποιου. Ὡστόσο, ἡ ὑποτιθέμενη συμφωνία πού προβάλλεται ἀπό τήν κίνηση μέ τίς θεμελιώδεις πνευματικές καί θεολογικές θέσεις τοῦ Ἰνδουισμοῦ, τοῦ Χριστιανισμοῦ καί τοῦ Ἰσλάμ εἶναι ταυτισμένη μέ μιά ριζική ἐπανανοηματοδότηση θεολογικῶν ὅρων τῶν ἄλλων θρησκευτῶν προσαρμοσμένες σέ μιά ἰνδουιστική τους ἐκδοχή.

ΤΑ ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

τῆς Ἑλένης Πανοπούλου (Μ.Θ.)

(Β' μέρος, συνέχεια από τό τεύχος 112)

Τό Εὐαγγέλιο τοῦ Θωμᾶ πού χρονολογεῖται τόν 2^ο αἰ. μ.Χ. καί ἐξιστορεῖ τήν παιδική ἡλικία τοῦ Ἰησοῦ, καθὼς ἀφηγεῖται φανταστικά ἐπεισόδια ἀπό τήν καθημερινή ζωή Του, ἀπό πέντε μέχρι δώδεκα χρόνων παρουσιάζοντάς Τον νά κάνει θαύματα. Εἶναι μικρό, πολύ περιεκτικό, χωρίς θεολογικό βάθος καί ἰδιαίτερη σοβαρότητα. Πρόκειται γιά ἓνα ψευδεπίγραφο ἔργο, γραμμένο πιθανόν ἀπό κάποιον Θωμᾶ Ἰσραηλίτη. Διηγεῖται ὅτι «ὁ μικρός Ἰησοῦς κάνει θαύματα γιά παιχνίδι ἢ ἀκόμα καί γιά ἐκδίκηση ἐξευτελίζει τοὺς δασκάλους του μέ τίς γνώσεις του καί προκαλεῖ τόν θάνατο ἢ τήν ἀνάσταση ἀνθρώπων πού προσπάθησαν νά τόν βλάψουν»¹.

Τό βιβλίον αὐτό, δέν περιέχει αἰρετικές διδασκαλίες καί εἶχε διαδοθεῖ πολὺ γράφτηκε στὰ ἑλληνικά καί σώζονται μεταφράσεις καί διασκευές του στὰ λατινικά, στὰ σλαβικά, στὰ ἀραβικά καί στὰ συριακά. Ἀποκλείστηκε ἀπὸ τὸν Κανόνα καί δέν τοῦ ἀποδόθηκε καμιά ἀξιοπιστία, ἂν καί παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον οἱ διηγήσεις γιά τήν Κοίμηση τῆς Παναγίας, ἀπὸ τίς ὁποῖες σώζονται 67 χειρόγραφα μέ διάφορες παραλλαγές, σέ πολλές γλῶσσες, ὅπως στή συριακή, στήν κοπτική, στήν ἀραβική, στήν αἰθιοπική, στήν ἀρμενική, στή σλαβική κ.λπ. Τό κυριότερο χειρόγραφο εἶναι «Λόγος εἰς τήν Κοίμησιν τῆς ἁγίας Θεοτόκου» τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, πού τοποθετεῖται στὸν 5^ο ἢ 6^ο αἰ. μ.Χ. καί ἐπηρέασε τήν Παράδοση γιά τὰ γεγονότα τῆς Κοίμη-

σης τῆς Παναγίας. Τό περιεχόμενο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἐγινε δεκτό ἀπὸ τοὺς χριστιανούς καί ἐκεῖ ἀναφέρεται ἡ περίφημη μεταφορά τῶν Ἀποστόλων «ἐπὶ νεφελῶν» γιὰ νά παραστοῦν στήν ταφή τῆς Θεοτόκου, ἢ ἀπόπειρα κάποιων μεθυσμένων Ἰουδαίων νά βεβηλώσουν τὸ ἅγιο σῶμα Τῆς κ.ἁ. Ἀπὸ τὰ κείμενα αὐτά γνωρίζουμε ἐπίσης γιά τήν Μετάσταση τῆς Θεοτόκου, καθὼς καί γιά τήν παράδοση τῆς Ἁγίας Ζώνης κατὰ τήν ὥρα τῆς Μετάστασής της στὰ χέρια τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ. Τὰ κείμενα αὐτά, γραμμένα στή συριακή γλῶσσα τόν 3^ο αἰ. μ.Χ. τὰ βρίσκει ὁ Εὐσέβιος στὰ ἀρχεῖα τῆς Ἐδεσσας καί τὰ μεταφράζει στήν ἑλληνική γλῶσσα. Πιθανολογεῖται, ὅτι τὸ κείμενο τοῦ Θωμᾶ δέν γράφτηκε ἀπὸ ἓναν, ἀλλὰ ἀπὸ πολλούς καί ὑπέστη πολλές ἀναθεωρήσεις καί αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ἐκφράζει πολλές θρησκευτικές παραδόσεις πού βρίσκονται στό τελικὸ κείμενο. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν ἡ χριστολογία καί ἡ ἐκκλησιολογία τοῦ κατὰ Θωμᾶν Εὐαγγελίου, π.χ. δέν γίνεται λόγος γιά τήν ὑποστατική ἔνωση τῆς θείας μέ τήν ἀνθρώπινη φύση στό πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Λόγου καί ἀκόμη ὅρος ἄγνωστος στὸν Θωμᾶ εἶναι καί τὸ ὄνομα Χριστός πού δέν ἀναφέρεται πουθενά, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ μόνο τὸ ὄνομα Ἰησοῦς. Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ στήν ἐκκλησιολογία τοῦ κατὰ Θωμᾶν Εὐαγγελίου, δέν ὑπάρχει καμιά ἐνδειξη γιά τὴν διαμόρφωση λειτουργίας τῆς λατρευτικῆς κοινότητος τοῦ τύπου τῶν τότε χριστιανικῶν κοινοτήτων, καθὼς λείπουν ἐντελῶς ἐκκλησιολογικὲς ἰδέες ἀπὸ τὰ κείμενά του. Γιά παράδειγμα, ὑπόσχεται τήν εἴσοδο στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ στοὺς ἀνθρώπους ἀτομικά καί ὄχι συλλογικά ἀρκεῖ ἡ κλήση τοῦ

1. Ε. Ἀδάμου, Σ. Γκιργκένη ὁ.π., σσ. 107-108. Ι. Καραβιδουπούλου, *Γνωστικὸ Εὐαγγέλιο Θωμᾶ*, «ἀπόκρυφα Χριστιανικά κείμενα», τ. Α', *Απόκρυφα Εὐαγγέλια*, ΒΒ13, Θεσσαλονίκη, Πουρναρά 1999, σσ. 301-326. Η. Koester, *The Gospel of Thomas*, *Ancient Christian Gospels, Their History and Development*, London 1992³, σσ. 75-128.

Ἰησοῦ καί ἡ ἀνταπόκριση στήν κλήση μέ τήν ἐφαρμογή τῶν λόγων Του πού ὁδηγοῦν στή σωτηρία. Ἐπιπρόσθετα, τό Εὐαγγέλιο αὐτό δέν μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ λειτουργικό ἐκκλησιαστικό κείμενο, διότι δέν ἀναφέρεται σέ ἓνα σῶμα πιστῶν πού ἀναζητοῦν τόν δρόμο τῆς σωτηρίας μέσα ἀπό τήν ἔνωσή τους μέ τόν ἀρχηγό τῆς πίστεως τους, ἀλλά στήν ἀτομική ἀναζήτηση τῆς πορείας πού ὁδηγεῖ στήν ἐσωτερική Βασιλεία τοῦ φωτός. Ἐπίσης, τό κατά Θωμᾶν εἶναι τό μοναδικό Εὐαγγέλιο στό ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς ἐμφανίζεται νά δεῖπνεῖ πλάι σέ μία γυναῖκα, ἐνῶ στά ὑπόλοιπα Εὐαγγέλια οἱ γυναῖκες κάθονται παράμερα, εἴτε κάτω, στά πόδια τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτό ἀποδίδεται στά ἥθη τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ περιβάλλοντος τῆς συριακῆς περιοχῆς, ἀπό ὅπου πιθανολογεῖται, ὅτι προέρχεται τό συγκεκριμένο Εὐαγγέλιο. Ἄν καί τό κείμενο αὐτοχαρακτηρίζεται ὡς Εὐαγγέλιο, δέν ἔχει σχεδόν τίποτα κοινό μέ τά γνωστά Εὐαγγέλια ἐκτός ἀπό τούς λόγους πού ἀποδίδονται στόν Ἰησοῦ καί αὐτό ἀκριβῶς εἶναι τό χαρακτηριστικό τοῦ κατά Θωμᾶν πού τό ἔχει κάνει δημοφιλές μεταξύ τῶν μελετητῶν τοῦ πρώιμου Χριστιανισμοῦ².

2. Ι. Καραβιδουπούλου, *Απόκρυφα χριστιανικά κείμενα Α΄, Απόκρυφα Εὐαγγέλια*, Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 309.

Ἐπιπρόσθετα, τό Αραβικό Εὐαγγέλιο τῆς Γεννήσεως περιέχει διηγήσεις θαυμάτων κατά τήν περίοδο τῆς σκλαβιάς τῶν Ἰσραηλιτῶν στήν Αἴγυπτο καί γράφτηκε τόν 7^ο αἰ. μ.Χ. καί τό Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Τέκτονα τοῦ 4^{ου} αἰ. μ.Χ. πού ἐμφανίστηκε στήν Αἴγυπτο μέ σκοπό νά ἀποδώσει τιμή στόν Ἰωσήφ.

Τό κατά Φίλιππον Εὐαγγέλιον, καταγράφει ἀποφθέγματα τοῦ Χριστοῦ, μέ καταγραφά τόν ἀπόστολο Φίλιππο ἡ συγγραφή του τοποθετεῖται στό β΄ μισό τοῦ 2^{ου} αἰ. καί ἀνήκει στό γνωστικό σύστημα τοῦ Οὐαλεντίνου. Ὅπως ὅλα τά γνωστικά κείμενα, περιέχει μυθοπλασίες χωρίς θεολογικές προεκτάσεις, πού ὑποτίθεται ὅτι συνιστοῦν μία ἀπόκρυφη γνώση τῶν οὐράνιων ἀληθειῶν καί προσφέρεται στούς μνημένους γιά νά τοὺς σώσει. Στό κατά Φίλιππον εὐαγγέλιο περιλαμβάνεται ἡ ἀναφορά στή Μαρία τή Μαγδαληνή ὡς συντρόφου τοῦ Ἰησοῦ, προκαλώντας σύγχυση στούς ἀναγνώστες, οἱ ὁποῖοι ἐξέλαβαν τίς πληροφορίες αὐτές ὡς ἱστορικές, ἀγνοώντας ὅτι τό εὐαγγέλιο τοῦ Φιλίππου εἶναι ἀνιστορικό, μία καί τόσο ὁ Ἰησοῦς, ὅσο καί ἡ Μαγδαληνή μέσα σ' αὐτό δέν εἶναι ἱστορικά πρόσωπα, οὔτε καν ἄνθρωποι, ἀλλά αἰῶνες πού ἐμφανίστηκαν σάν ἄνθρωποι. Τό Εὐαγγέλιον τοῦ Φιλίππου εἶναι μία συλλογή γνωστικῶν λογί-

ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

Ἀπό τό **Ραδιοφ. Σταθμό τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 89,5 FM**, μεταδίδεται ἡ ἐκπομπή:

«Ἀλλοτρίωση δόγματος - ἀλλοτρίωση ἡθους». Σάββατο, 14.00-14.30.

Ἐπιμελεῖται καί παρουσιάζει ὁ Πρωτοπρ. π. Βασίλειος Γεωργόπουλος.

Ἀπό τό **Ραδιοφ. Σταθμό τῆς Πειραϊκῆς Ἐκκλησίας,**

91,2 FM, μεταδίδονται οἱ ἐκπομπές:

α) «Ἀντιαιρετική Δράση», Σάββατο, 12.00-12.45.

Ἐπιμελοῦνται καί παρουσιάζουν οἱ

Πρωτοπρ. π. Κυριακός Τσουρός καί Πρωτοπρ. π. Βασίλειος Γεωργόπουλος

β) «Σεμινάριο Ὁρθοδόξου Πίστεως»,

Σάββατο, Χειμερινή ὥρα 18.00-19.00, Θερινή ὥρα

16.00-17.00. (Ἀναμεταδίδονται ὁμιλίες).

ων πού ἀφορᾶ τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, τόν Χριστό, τήν ἐπιστροφή ὅλων στήν τελειότητα καί ἐνότητα. Τό Ἅγιο Πνεῦμα θεωρεῖται θηλυκή θεότητα καί δέν δέχονται, ὅτι συνέλαβε τόν Χριστό ἡ Παρθένος διά τοῦ Παρακλήτου Πνεύματος. Ἐδῶ ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Ἰησοῦς φιλοῦσε συχνά τήν Μαρία τή Μαγδαληνή καί τούς ἄλλους μαθητές στό μέτωπο, ἄλλωστε ἦταν διαδεδομένη στήν Ἀνατολή ἡ συνήθεια τοῦ φιλήματος στό κεφάλι τῶν πνευματικῶν παιδιῶν. Δέν ἀποκλείεται τό κείμενο ἐδῶ νά μιλάει γιά τό γνωστικό φίλημα μέ τό ὁποῖο μεταδιδόταν ἡ χάρη τοῦ ενός πρὸς τόν ἄλλον καί πού συνήθιζαν ὡς λειτουργική συνήθεια μαζί μέ τόν ἐναγκαλισμό οἱ γνωστικοί κύκλοι.

Μέ πρότυπο τό Εὐαγγέλιον τοῦ Βαρθολομαίου ἢ τό κατά Μαριάμ, ἀντικαθιστώντας τήν Παναγία μέ τή Μαγδαληνή, συντάχτηκε καί τό Εὐαγγέλιον τῆς Μαρίας ἢ τῆς Μαγδαληνῆς σέ γλῶσσα κοπτική πού περιλαμβάνεται στόν Κώδικα τοῦ Βερολίνου καί ἀνάγεται στόν 5^ο αἰ. μ.Χ. ἕνα ἑλληνικό ἀπόσπασμα τοποθετεῖται στίς ἀρχές τοῦ 3^{ου} αἰ. καί ἀπό τόν ἅγιο Ἐπιφάνιο ἀναφέρεται καί τό Εὐαγγέλιον τῆς Εὐας, πού τοποθετεῖται στό εἶδος πού ἀνακατεύει τήν Παλαιά μέ τήν Καινή Διαθήκη.

Ἄλλα Εὐαγγέλια εἶναι τό Εὐαγγέλιον τῶν Αἰγυπτίων, τό μυστικό Εὐαγγέλιον τοῦ Μάρκου, τό Εὐαγγέλιον κατά Μαριάμ πού σώζεται τμηματικά στό ἑλληνικό πρωτότυπο καί σέ κοπτική μετάφραση, ἐνῶ πολλά σώζονται σέ μεταφράσεις, κυρίως κοπτικές ἀπό τό Nag Hammadi καί τοποθετοῦνται στόν 2^ο αἰ. Τό Εὐαγγέλιον τοῦ Βαρθολομαίου τοῦ ὁποίου τό πιό ἐνδιαφέρον στοιχεῖο του εἶναι ὁ ἐντυπωσιακός ἐγκωμιασμός τῆς Θεοτόκου, πού χαρακτηρίζεται ὡς κιβωτός τοῦ Ὑψίστου, ἀκηλίδωτη, σκεῦος ἐκλεκτό, μήτρα μεγαλύτερη ἀπό ὅλη τή δημιουργία κ.λπ., χαρακτηρισμοί σύμφωνα μέ τό ὀρθόδοξο πνεῦμα, ἀπηχώντας τήν τιμή πού ἀποδόθηκε στήν Παναγία ἀπό τήν ἀρχή τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ἐπίσης, ἡ ἀπόκρυφη Γραμματεία περιλαμβάνει Πράξεις, Ἀποκαλύψεις, κηρύγματα, Ἐπιστολές πού ἀποδίδονται σέ διάφορους Ἀποστόλους, δίνουν μία επιπλέον μαρτυρία γιά τὰ Κανονικά Εὐαγγέλια, γιατί περιέχουν αὐτούσιους πολλούς στίχους ἀπ' αὐτά. Σῶζονται καί παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον οἱ ἀπόκρυφες Πράξεις διαφόρων ἀποστόλων μέ ὑποτιθέμενα κηρύγματα Ἀποστόλων, μαρτύρια κ.ἄ., πού τὰ περισσότερα τοποθετοῦνται στόν 4^ο μέχρι καί τόν 6^ο αἰ. μ.Χ. Κάποιες ἀπ' αὐτές ἔχουν μεταφραστεῖ σέ διάφορες γλῶσσες καί περιλαμβάνουν ἀνεξάρτητα ἔργα ἢ μπερδεμένα ἀποσπάσματα πού ἔχουν συρραφεῖ δίνοντας κείμενα ὅλων τῶν κατηγοριῶν πού προαναφέρθηκαν³. Ἀπό τόν 2^ο καί τόν 3^ο αἰ. μ.Χ. ἀξιωματικόντες εἶναι οἱ ἀπόκρυφες Πράξεις Πέτρου, Παύλου, Ἀνδρέου καί Ἰωάννου, πού περιλαμβάνουν διάφορες ἐκδοχές. Οἱ πράξεις τοῦ Πέτρου, κείμενο πού γράφτηκε στό τέλος τοῦ 2^{ου} αἰ. μ.Χ., ἐξιστορεῖ τή διήγηση, ὅπου ὁ Πέτρος ἀφήνει μέ κυνισμό τήν κόρη του παράλυτη ἐνῶ μπορεῖ νά τή θεραπεύσει, γιά νά ἐξαγνιστεῖ ἐπειδὴ πῆγε μέ κάποιον ἄνδρα. Ἐπιπρόσθετα ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Πέτρος ἔδρασε στήν Παλαιστίνη καί σταυρώθηκε ἀνάποδα στή Ρώμη. Ἐπίσης οἱ πράξεις Πέτρου πληροφοροῦν, ὅτι τὰ Εὐαγγέλια διαβάζονταν στίς λειτουργικές συνάξεις σέ μορφή εἰληταρίων ἀπό περγαμηνή. Πράγματι, τὰ Εὐαγγέλια ἀποτελοῦσαν μέρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς λατρείας καί διαβάζονταν ἀπό τή σύναξη τῶν χριστιανῶν, πού ξεχώριζε ποιό εἶναι γνήσιο καί ποιό εἶναι νόθο, σύμφωνα μέ τό πνεῦμα τῶν Εὐαγγελιστῶν καί τῶν ἀποστολικῶν διδασκαλιῶν.

Οἱ πράξεις τοῦ Παύλου γράφτηκαν στά μέσα τοῦ 2^{ου} αἰ. μ.Χ. καί περιλαμβάνουν τή χαμένη ἐπιστολή τοῦ Παύλου στούς Κορινθίους μέ σκοπό νά διδάξει τήν ἐγκράτεια. Κάνουν γνωστά τὰ σχετικά μέ τόν βίο τῆς

3. J. H. Charlesworth, *The New Testament Apocrypha and Pseudepigrapha*, a guide to publications, with excursions on apocalypses, London 1987.

ισαποστόλου Θέκλας από την Κύπρο, τὸ Μαρτύριο τοῦ Παύλου, τίς ἀφηγήσεις ταξιδιῶν τοῦ Παύλου σέ διάφορους τόπους, τή δράση του στήν Ἐφεσο καί ἄλλοῦ κ.λπ.⁴. Οἱ πράξεις τοῦ Ἰωάννου ἐξιστοροῦν μία ἐπίσκεψη τοῦ Ἰωάννη στή Ρώμη καί γράφτηκαν στό τέλος τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ. Οἱ πράξεις τοῦ Ἀνδρέα ἀναφέρονται στή δράση τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέα καί στόν μαρτυρικό θάνατό του στήν Πάτρα, σέ σταυρό σχήματος Χ. Οἱ πράξεις τοῦ Θωμᾶ, ἔργο πού γράφτηκε στό τέλος τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ. μέ σκοπό νά τονίσει τήν ἀποχή ἀπό τή σχέση τῶν δύο φύλων. Οἱ πράξεις τοῦ ἀποστόλου Θαδδαίου εἶναι μία ἄλλη ἀπόκρυφη πηγή τοῦ τέλους τοῦ 4ου καί ἀρχῶν τοῦ 5ου αἰ. μ.Χ. καί ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ἀνανίας ἔφερε στόν Ἰησοῦ ἕνα «τετράδιπλο», δηλαδή «προσόψι», πᾶνω στό ὅποιο ἀποτυπώθηκε ἡ μορφή Του, ὅταν ζήτησε νά πλυθεῖ καί ἡ δύναμη αὐτοῦ τοῦ μανδηλίου θεράπευσε τόν Ἀβγαροῦ⁵. Στίς πράξεις τοῦ Φιλίππου «ἕνα ρίφι καί μία λεοπάρδαλη συμφιλιώνονται στό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καί ἡ λεοπάρδαλη ἐξημερώνεται, τρώγοντας ὅ,τι καί ὁ Φίλιππος καί οἱ ἀκόλουθοί του»⁶. Γενικά οἱ ἀπόκρυφες πράξεις πληροφοροῦν γιά τή δράση τῶν Ἀποστόλων μετά ἀπό τήν Πεντηκοστή⁷.

Ἐπιπλέον, στά ἀπόκρυφα χριστιανικά κείμενα κατατάσσονται καί οἱ Ἐπιστολές,

οἱ ὁποῖες δίνουν πληροφορίες γιά τή ζωὴ τῶν πρώτων χριστιανῶν. Ἐνδεικτικά ἀναφέρονται, ἡ Ἐπιστολή τοῦ Πέτρου στόν Ἰάκωβο πού γράφτηκε στό τέλος τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ. καί εἶναι κείμενο πού στηρίζει τίς διδασκαλίες τῶν Ἐβιονιτῶν. Ἡ Ἐπιστολή Παύλου πρὸς Λαοδικεῖς, ἕνα σύνολο διαφόρων φράσεων τοῦ Παύλου θεωρεῖται, ὅτι εἶναι ἡ ἐπιστολή πού ἀναφέρεται στήν πρὸς Κολοσσαεῖς 4,16. Ἡ Ἐπιστολή τῶν Ἀποστόλων, σημαντικό κείμενο τοῦ πρώτου μισοῦ τοῦ 2ου αἰ., ἀναφέρεται στή δευτέρα παρουσία τοῦ Χριστοῦ, στήν κάθοδο στόν Ἄδη, στήν ἀνάσταση τῶν σωμάτων κ.λπ. Ἐπιπλέον νά ἀναφερθοῦν, ἡ Ἐπιστολή Πέτρου πρὸς Φίλιππον, ἡ ἀποκάλυψις Πέτρου, ἔργο τοῦ 1ου αἰ. μ.Χ. περιέχει συμβολικές ἐνοράσεις πού ἀποδίδονται στόν Πέτρο, κείμενο πού ὁ Εὐσέβιος τό ἀποκαλεῖ «νόθο»⁸.

Νά ἀναφερθεῖ καί ἡ ὑπαρξη ἀπόκρυφων Ἀποκαλύψεων, ὅπως εἶναι ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Παύλου, ἡ Ἀποκάλυψις Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφόθεου, τό ἀπόκρυφον τοῦ Ἰωάννου καί ἡ ἀπόκρυφη Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου, ὅπου βρίσκεται ἡ πιό πιστὴ ἀπομίμηση τῆς ἀποκάλυψης τοῦ Ἰωάννη, εἶναι γραμμένη στήν ἐλληνικὴ γλῶσσα, ἀναφέρεται γιά πρώτη φορά τόν 9ο αἰ. ἂν καί συντάχθηκε γύρω στό 400 μ.Χ. Ἐνα ἄλλο γνωστικό ἀπόκρυφο ἔργο εἶναι ἡ Σοφία Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔργο τοῦ δευτέρου μισοῦ τοῦ 2ου αἰ. ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ 3ου μ.Χ., ἔργο χωρίς ἰδιαιτέρο ἐνδιαφέρον μέ ἐλληνικές, γνωστικές καί ἀνατολικές θρησκευτικές ἀντιλήψεις. Στό ἴδιο ἐπίπεδο εἶναι καί ὁ Διάλογος τοῦ Σωτῆρος, ὁποῦ ὁ Χριστὸς ἀπαντᾷ σέ κοσμολογικά, ἀνθρωπολογικά καί ἐσχατολογικά ἐρωτήματα τῶν μαθητῶν του, ἀνακατεμένα μέ ὁράματα κ.λπ. Ὑπάρχουν καί ἐδῶ ἀπηχήσεις τῶν Κανονικῶν Εὐαγγελίων, πού εἶναι προγενέστερα, καθὼς καί παλαιότερων Ἀποκρύφων, ὅπως τό Εὐαγ-

4. C. Tischendorf, *Apocalyses Apocryphae*, Lipsiae, Hermann Mendelssohn, 1876, σσ. 95-112..

5. Ε. Αδάμου- Σ. Γκιργκένη, ὁ.π. σσ. 97-98.

6. Ι. Καραβιδουπούλου, *Απόκρυφα χριστιανικά κείμενα Β', Απόκρυφες Πράξεις, Επιστολές, Αποκαλύψεις*, Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2004.

7. Γιά παράδειγμα, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἔδρασε στή Μ. Ἀσία καί πέθανε σέ πολὺ προχωρημένη ἡλικία στήν Ἐφεσο τῆς Μ. Ἀσίας. Ὁ Φίλιππος, ἔδρασε στή Μικρὰ Ἀσία μαζί μέ τήν ἀδελφή του, τή Μαριάμνη, σταυρώθηκε στήν Ἱεράπολη τῆς Φρυγίας καί ὁ Ναθαναὴλ ἡ Βαρθολομαῖος ἔδρασε στήν Ἀραβία, στήν Περσία καί στήν Ἰνδία καί τελικὰ θανατώθηκε στήν Ἀρμενία. Ὁ Ματθαῖος ἡ Λευὶ, μετά ἀπό πολλές περιπέτειες κήκε ζωντανός καί ὁ Θωμᾶς ταξίδεψε στήν Ἰνδία ὅπου καί θανατώθηκε. Ὁ Ἰάκωβος τοῦ Ἀλφαίου κήρυξε «εἰς πολλὰ ἔθνη» καί τελικὰ σταυρώθηκε, ὁ Θαδδαῖος ἐντοπίζεται στήν Ἑδεσσα τῆς Συρίας καί στή Μεσοποταμία ὅπου καί μαρτύρησε καί τέλος ὁ Σίμων ὁ Κανανίτης κήρυξε στή Βόρεια Ἀφρική ὅπου καί μαρτύρησε.

8. C. Tischendorf, *Apocalyses Apocryphae*, ὁ.π., σσ. 150-167.

γέλιον κατ' Αἰγυπτίους, τοῦ πρώτου μισοῦ τοῦ 2ου αἰώνα μέ ἀσκητικές καί γνωστικές τάσεις πού σώζεται ἀποσπασματικά. Ἐπίσης, ἡ Γέννηση τῆς Μαρίας πού ἀφηγεῖται καθημερινές ἐπισκέψεις ἀγγέλων πρὸς τὴν Παναγία καί γράφηκε τὸν 6ο αἰ. μ.Χ. Ἡ Κοίμησις τῆς Μαρίας, κείμενο τοῦ 4ου αἰ. μ.Χ., πού περιέχει ἀναφορές θαυμάτων καί τελειώνει μέ τὴν ἀναφορά τῆς μετὰ τῆς στὸν Παράδεισο. Τέλος, ὑπάρχουν τὰ ψευδο-Κλημέντια, μία μυθιστορία πού ἀποδίδεται στὸν Κλήμεντα Ρώμης καί ἀφηγεῖται, ὑποτίθεται, τίς περιπέτειές του στό πλευρό τοῦ ἀποστόλου Πέτρου. Ἄν καί θεολογικά δέν ἔχει μεγάλη σπουδαιότητα, παρουσιάζει φιλολογικὸ ἐνδιαφέρον καί διαβάστηκε πολὺ μέχρι καί τὸν Μεσαίωνα⁹.

9. Βιβλιογραφία, στὰ σχετικά ἔργα καί ἄρθρα τῶν C. Tischendorf, W. Baur, M. Bonnet, R. Lipsius, R. Wilson, J. K. Elliot, F. Lapham, T. Zahn, Dodd, Ἐκδόσεις Ἀποκρύφων C. Tischendorf, *Evangelia Apocrypha*, Lipsiae, Avenarius et Mendelssohn, 1853, ἑλλ. ἐκδ. C. Tischendorf, *ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια*, Αθήναι, ὅπ. π., Τοῦ ἰδίου, *Apocalypses Apocryphae*, Mosis, Esdrae, Pauli, Iohannis, item Mariae Dormitio, additis Evangeliorum et actuum Apocryphorum, Lipsiae, Hermann Mendelssohn, Acta Apostolorum Apocrypha, τόμοι 4, Georg Olms Verlag Hildesheim, New York 1972. Ι. Καραβιδουπούλου, *Ἀπόκρυφα χριστιανικά κείμενα*, Α', *Ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια*, Π. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1999, Β', *Ἀπόκρυφες πράξεις, ἐπιστολές, ἀποκαλύψεις*, Π. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2004. Σ. Αγουρίδου, *Χριστιανικός Γνωστικισμός – Τὰ κοπτικά κείμενα τοῦ Nag Hammadi* στὴν Αἴγυπτο, Κέντρο βιβλικῶν Μελετῶν, Ἄρτος Ζωῆς, Αθήνα 1989. Θ. Γεωργιάδης, *ἀπόκρυφα εὐαγγέλια* (2 τόμοι – Εὐαγγέλια τῆς παιδικῆς ἡλικίας καί Εὐαγγέλια τοῦ πάθους), Σύγχρονοι Οριζόντες. Θ. Ρηγινιώτη, *Τὰ ἀπόκρυφα εὐαγγέλια καί ὁ σχηματισμός τῆς Καινῆς Διαθήκης*, Πύργος, Αθήνα 2006. Δ. Κουτσούκη, *Ἀπόκρυφα κείμενα Καινῆς Διαθήκης*, Πύρινος Κόσμος, Αθήνα.

Β. Απόκρυφα καί Κανονικά κείμενα

Θά ἀκολουθήσει σύγκριση τῶν Ἀποκρύφων κειμένων μέ τὰ Κανονικά Εὐαγγέλια μέ βάση τίς διηγήσεις τους καί σύμφωνα μέ τὸν Κανόνα τῆς Κ.Δ. ὅπως τὸν ὅρισε ἡ Ἐκκλησία. Μελετώντας τὰ ἀπόκρυφα κείμενα διαπιστώνεται ἡ σχέση μέ τὰ βιβλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς, διότι ἓνα τμήμα τῆς ἀπόκρυφης χριστιανικῆς γραμματείας σχετίζεται μέ πρόσωπα καί γεγονότα πού προηγήθηκαν τῆς ἔλευσης τοῦ Χριστοῦ, γεγονός πού κάνει τὴν σχέση μεταξύ τῶν Ἀποκρύφων κειμένων καί τῶν Κανονικῶν διηγήσεων περίπλοκη.

Ἀρχικά νά διευκρινιστεῖ, ὅτι ὁ χαρακτήρας τῶν Εὐαγγελίων εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἱεραποστολικός, κηρυγματικός, ἐρμηνευτικός καί θεολογικός. Ὁ σκοπὸς τῶν Εὐαγγελίων εἶναι νά μεταδώσουν τὸ μήνυμα τῆς Ἀνάστασης καί τὴν ἐλπίδα τῆς αἰώνιας ζωῆς στὸν ἄνθρωπο τῆς κάθε ἐποχῆς. Τό καθένα ἔχει τὸν χαρακτήρα του καί τίς

Βοηθήματα: Εἰρηναίου Λουγδούνου, *Ἐλεγχος καί ανατροπὴ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως*, στό J. P. Migne, *Patrologia Graeca*, Paris 1857-1866, τ. 7, στ. 433-1321. Ἐπιφανίου Σαλαμίνος τῆς Κύπρου, *Πανάριον*, στό J.P. Migne, *Patrologia Graeca*, τ.41, στ. 173-1200. Β. Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, Παπαδημητρίου, 1959 (ἀνατύπωση 1998). Σ. Αγουρίδου, *Τὰ χειρόγραφα τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης καί ἡ Καινὴ Διαθήκη*, Αθήνα 1959, *Τὰ γνωστικά χειρόγραφα τοῦ Nag-Hammadi – ὁ Κώδιξ Jung*, Αθήνα 1959, *Εἰσαγωγή εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην*, Γρηγόρη, Αθήναι 1971. Μ. Σιώτη, *Τὰ χειρόγραφα τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης*, ἐν Αθήναις 1961. Σ. Παπαδόπουλου, *Πατρολογία Α', Εἰσαγωγή, Β' καί Γ' αἰῶνες*, Αθήνα 1977, *Πατρολογία Β', Δ' Αἰώνας*, Αθήνα 1990, Παρουσία. Β. Φειδᾶ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τ. Α', Αθήνα 1992.

ΟΜΑΔΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΣΚΗΝΙΚΟΥ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ

Λειτουργοῦν καί ἐφέτος, στὰ πλαίσια τῆς Π. Ε. Γ., οἱ ἑξῆς Ὅμαδες Μελέτης τοῦ Σκηνικοῦ τῶν Αἱρέσεων καί τῆς Παραθρησκείας:

1. **Ὁμάδα Μελέτης** τῆς ἱστορίας, ἐξέλιξης, διδασκαλίας καί δράσης **τῆς Ἑταιρείας «Σκοπία»** τῶν **«Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά»**. Κάθε Δευτέρα, 5.30'-7.30' μ.μ.
2. **Ὁμάδα Μελέτης** τοῦ σκηνικοῦ **τῆς «Νέας Ἐποχῆς»** (Γκουρουϊστικές, Ἀποκρυφιστικές, Ἐναλλακτικές, Νεο Γνωστικές, Σατανιστικές κ.λπ. ὁμάδες). Κάθε Παρασκευή, 5.30'-7.30' μ.μ.

Τὰ **Μαθήματα** πραγματοποιοῦνται στὰ γραφεῖα τῆς Π.Ε.Γ., Μεσογείων 429.

θεολογικές ιδέες του συγγραφέα του και όλα μαζί απηχούν την πίστη της Ἐκκλησίας γιά τό πρόσωπο του Χριστοῦ καί γι' αὐτό διαβαζόταν καί διαβάζονται καί στίς λατρευτικές συνάξεις της. Αντίθετα, τά απόκρυφα εἶναι ἀτομικά ἔργα μή ἀναγνωρισμένα ἀπό τό σύνολο τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἔστω κι ἂν ἐπικράτησαν σέ ὀρισμένες ὁμάδες καί διαβάστηκαν γιά κάποια χρονικά διαστήματα¹⁰.

Ἐπίσης, στά Εὐαγγέλια τῆς Καινῆς Διαθήκης τό πρόσωπο τῆς Θεοτόκου μνημονεύεται πάντα σέ σχέση μέ τό κεντρικό πρόσωπο τῆς Ἀγίας Γραφῆς, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί σέ καμία περίπτωση ἀνεξάρτητα ἀπό τό μυστήριο τῆς Ἐνανθρώπησης. Οἱ διηγήσεις γιά τό πρόσωπό της διακρίνονται γιά τή λιτότητα τους, μέ στόχο τό θεϊκό σχέδιο γιά τή σωτηρία τοῦ κόσμου, ἐνῶ οἱ διηγήσεις τῶν Ἀποκρύφων κειμένων καταφεύγουν συχνά σέ ἐντυπωσιακές περιγραφές καί ὑπολείπονται θεολογικοῦ νοήματος, χωρίς νά ἀρκοῦνται σέ ἀπλές ἀναφορές ἢ ἐξιστορήσεις. Δίνοντας ἐντυπωσιακές διαστάσεις στά πρόσωπα καί στά γεγονότα ἔχουν σκοπό νά πείσουν γιά τήν ὑπερφυσική διάσταση τῶν γεγονότων μέ τόν ἐντυπωσιασμό, χρησιμοποιώντας ἀκόμη καί ἱστορίες φανταστικές. Γιά παράδειγμα, ἐνῶ ἡ διήγηση τοῦ Μτ. 2,13-15 πού περιγράφει τή φυγή στήν Αἴγυπτο εἶναι λιτή, οἱ διηγήσεις τῶν Ἀποκρύφων ἀναφέρουν πολλές πληροφορίες πού ἄσκησαν ἐπίδραση στή χριστιανική τέχνη καί γραμματεία, ὅπως π.χ. τίς περιπέτειες τοῦ ταξιδιοῦ, τή συνάντηση μέ ληστές καί θηρία κ.ἄ.¹¹. Στίς απόκρυφες Πράξεις ἀναφέρεται, ὅτι ἡ Θεία Εὐχαριστία τελεῖται μέ ἄρτο καί ὕδωρ, σύμφωνα μέ τίς Πράξεις Θωμᾶ 120, 121, 152, 158, τίς Πράξεις Πέτρου 2,2 κ.ἄ. Στά απόκρυφα Εὐαγγέλια παρέχονται πληροφορίες γιά τή ζωή τῆς Παναγίας, ὅχι κατ' ἀνά-

γκη σέ σχέση μέ τόν Χριστό, διότι ἀρκετές φορές οἱ ἄγνωστοι συγγραφεῖς αὐτῶν τῶν κειμένων θεωροῦν λίγες τίς πληροφορίες τῶν Εὐαγγελίων καί ἀντλοῦν πληροφορίες ἀπό προφορικές παραδόσεις, ἡ στηρίζονται ἐξ' ὀλοκλήρου στή φαντασία τους συμπληρώνοντας τήν εἰκόνα τῆς Παναγίας¹².

Νά προστεθεῖ, ὅτι τά απόκρυφα κείμενα συγκρινόμενα πρὸς τά καινοδιαθηκικά, ἂν καί ὑπολείπονται ἀπό πλευρᾶς θεολογικῆς, ἱστορικῶν στοιχείων, πνευματικοῦ πλούτου καί ἠθικοῦ βάθους, ὡστόσο ἔθρεψαν πολλές γενιές πιστῶν καί ἐνέπνευσαν ὕμνογράφους καί ἁγιογράφους τῆς Ἐκκλησίας. Ὑποστηρίζεται ἀπό τούς μελετητές, ὅτι μερικά απόκρυφα κείμενα εἶναι ἀρχαιότερα ἀπό τήν Κ.Δ. καί χρησιμοποιήθηκαν ὡς πηγές ἀπό τούς συγγραφεῖς τῆς Κ.Δ. Ὅσο ὅσο πρέπει νά ἐρευνηθεῖ τό φαινόμενο τῆς δευτερεύουσας προφορικῆς παράδοσης μιᾶς καί σέ πολλές περιπτώσεις, οἱ προφορικές παραδόσεις προηγούνται τῶν γραπτῶν κειμένων. Αὐτές οἱ προφορικές παραδόσεις συνυπῆρχαν μέ τή διάδοση τῶν κειμένων καί ἀξίζει νά σημειωθεῖ τό γεγονός, ὅτι ἀκόμη καί τά κείμενα πού ὑπῆρχαν σέ γραπτή μορφή ἐξακολουθοῦσαν νά μεταδίδονται προφορικά, ὅπως στήν περίπτωση τῶν Κανονικῶν Εὐαγγελίων, τά ὁποῖα διαβάζονταν δυνατά κατὰ τή λατρεία. Τά απόκρυφα Εὐαγγέλια ἀποτελοῦν ἓνα συνδυασμό τῶν περιεχομένων τῶν Κανονικῶν

10. Ἰ. Καραβιδοπούλου, *Ἀπόκρυφα χριστιανικά κείμενα*, τ. Α', Πουρναγᾶ, Θεσσαλονίκη, 2009, σσ. 11-16.

11. Δ. Τσάμη, *Θεομητορικόν Γ'*, σσ. 279-331.

12. Ὅσο γιά τό τί ἔκανε ὁ Χριστός μας τά 30 χρόνια πού παρέμεινε κοντά στήν Μητέρα του καί τόν μνήστορα Ἰωσήφ, ἡ Καινή Διαθήκη ἀναφέρει στό Μτ. 2, 19-23, Μτ. 3, 13, Μκ. 1, 9, Λκ. 2, 40-52, Ἰω. 1, 29. Εἶναι φανερό, ὅτι ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος ἐπέλεξε τήν ἡλικία τῶν 30 ἐτῶν γιά τήν ἑναρξη τοῦ ἔργου Του πάνω στή γῆ, δέν θεώρησε σκόπιμο ν' ἀναφερθεῖ στό διάστημα τῆς προετοιμασίας του καί τά 4 Εὐαγγέλια περιορίζονται σ' αὐτή τήν ὀλιγόλογη ἀναφορά γιά τό διάστημα αὐτό. Ἐάν εἶχε συμβεῖ κάτι ἄξιο ἀναφορᾶς (μέ πνευματικά κριτήρια), εἶναι βέβαιο ὅτι τουλάχιστον ὁ Λουκᾶς θά τό ἀνέφερε. Ὁ πλοῦτος τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων, παρ' ὅτι περιορίζονται στά τρία μόνο χρόνια τοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου πάνω στή γῆ, εἶναι ἀρκετός γιά νά καθοδηγήσει τόν ἄνθρωπο μέ ἀσφάλεια στή Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, ἐφ' ὅσον ἐφαρμώσει ὅσα δίδαξε ὁ Χριστός καί ἀκολουθήσει τό παράδειγμά Του.

Εὐαγγελίων καὶ τῆς λαϊκῆς προφορικῆς παράδοσης, ἡ ὁποία δὲν περιλαμβάνεται στὰ Κανονικά Εὐαγγέλια¹³.

Σύμφωνα μέ τόν H.J. Klauck, «εἶναι δύσκολο νά διατηρηθεῖ μία τέτοια ἄποψη καί ὀφείλουμε νά εἴμαστε ἐπιφυλακτικοί, διότι δημιουργεῖται ὁ κίνδυνος ἀντικατάστασης μίας παλαιότερης ἰδεολογίας, ἡ ὁποία ἀποδεχόταν τήν ἀνωτερότητα τοῦ Κανόνα, ἀπό μία νεώτερη, ἡ ὁποία ὑπερασπίζεται μία μὴ κανονική, ἐλεύθερη καί λογοτεχνική». Αὐτό μπορεῖ νά ἐπέτρεψε στὰ Κανονικά Εὐαγγέλια νά ἀσκήσουν ἔμμεση ἐπιρροή στή σύνθεση τῶν ἀπόκρυφων κειμένων. Ἐν τούτοις, τά κείμενα αὐτά δὲν ἀνταποκρίνονταν στήν ὑψηλή πνευματική θεολογία τῶν ἔργων τῶν ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων τῆς ἐποχῆς καί ἀποκλείστηκαν ἀπό τόν Κανόνα. Σύμφωνα μέ τό R. Hoffmann, ἡ διαφορά μεταξὺ τῶν Κανονικῶν καί τῶν ἀπόκρυφων παραδόσεων δὲν εἶναι ὅτι τά πρῶτα εἶναι ἱστορικά καί τά δεύτερα βασίζονται σέ μύθους, ἀλλά ὅτι ἡ παράδοση τῶν Κανονικῶν Εὐαγγελίων ἀντιπροσωπεύει τόν «ἐξουσιοδοτημένο» Ἰησοῦ, ἐνῶ οἱ ἀπόκρυφες παραδόσεις παραμένουν χωρὶς «ἐξουσιοδότηση»¹⁴. Ἐπισημαίνει, ὅτι τά κείμενα τῆς Κ.Δ. χρησιμοποιοῦνται ἀπό τοὺς συγγραφεῖς τῶν ἀπόκρυφων ὡς κριτήρια καί σκοπὸς τοὺς ἦταν νά τά συμπληρώσουν. Πρόθεσή τοὺς ἦταν νά προωθήσουν τίς θεολογικὲς ἀπόψεις τοῦ συγγραφέα καί ὅταν αὐτὲς ἀπέκλιναν ἀπὸ τὴν Κ. Δ., τότε υἱοθετήθηκαν τὰ διάφορα εἶδη τῆς Κ.Δ., τὰ Εὐαγγέλια, οἱ Ἐπιστολές, οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καί οἱ διάφορες Ἀποκαλύψεις. Ἐτσι, ὁρισμένα ἀπὸ τά κείμενα πού ἀποκαλοῦνται «ἀπόκρυφα» προέρχονται ἀπὸ τὴν πρῶτη περίοδο τοῦ Χριστιανισμοῦ καί μετατράπηκαν σέ «ἀπόκρυφα» σέ μεταγενέστερο χρόνο.

13. E. Raymond Browns – A. Joseph Fitzmyer – E. Roland Murphy, *The New Jerome biblical commentary*, India, burns & oates, 2011, σελ. 1065.

14. R. Hoffmann, *The Secret Gospels- A harmony of Apocryphal JesusTraditions*, Prometheus Books, 1996 σσ. 11-14.

Ἐν κατακλείδι, τὰ ἀπόκρυφα κείμενα μπορεῖ νά ἀντλοῦν ἓνα ἢ περισσότερα τμήματα τοῦ ὕλικου τοὺς ἀπὸ τὰ ἀγιογραφικά κείμενα, σπάνια ὅμως λαμβάνουν τό ὕλικό τοὺς ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ αὐτά. Δὲν διακρίνεται σχέση ἐξάρτησης τῆς ἀπόκρυφης Γραμματείας ἀπὸ τὴν Κανονική, οὔτε σχέση ἀνταγωνιστική, διότι ἡ ἀπόκρυφη Γραμματεία ἐπικεντρώνεται στὰ γεγονότα καί στὰ πρόσωπα τῆς ἱστορίας τῆς Σωτηρίας πρὶν ἀπὸ τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ καί ὁλοκληρώνεται κατὰ τὴν ἀποστολικὴ ἐποχή. Σύμφωνα μέ τὴν ἄποψη, ὅτι τὰ ἀπόκρυφα κείμενα προέρχονται ἀπὸ πρόσωπα χαμηλοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου, ὑπάρχει ἀμφιβολία, διότι τό μορφωτικό ἐπίπεδο τῶν συγγραφέων φαίνεται ἀπὸ τό γεγονός, ὅτι τά κείμενα αὐτά διατηροῦν μία σαφὴ δομὴ καί ἄρα οἱ συγγραφεῖς προέρχονται ἀπὸ ὑψηλά κοινωνικά στρώματα καί δὲν φαίνεται νά ἦταν ἡμιμαθεῖς¹⁵.

15. R. Gounelle, «Ἡ ἀπόκρυφη Χριστιανική Γραμματεία», *Επιστημονικὸ περιοδικὸ Α.Π.Θ. «Κόσμος»*, τ. 1, 2012, σ.15.

Σημείωση τῆς Σύνταξης

- Τὰ ἐννπόγραφα ἄρθρα ἐκφράζουν τίς ἀπόψεις τῶν συγγραφέων τοὺς. Ἡ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ δὲν φέρει εὐθύνη γιὰ τίς ἀπόψεις τῶν ἀρθρογράφων.
- Τὴν εὐθύνη γιὰ τίς ἐκφραζόμενες ἀπόψεις στίς δημοσιεύμενες ἐπιστολές φέρουν ἀποκλειστικά οἱ ἐπιστολογράφοι καί ὄχι ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ.
- Οἱ ἀναδημοσιεύσεις σχολίων ἢ πληροφοριῶν ἀπὸ ξένα ἢ ἑλληνικά περιοδικά καί ἄλλα ἔντυπα ἢ τό διαδίκτυο δημοσιεύονται μέ κάθε ἐπιφύλαξη, ἀφορροῦν σέ ἀπόψεις καί δὲν στοχεύουν στήν προσβολή ἢ στήν ἀπομείωση τῆς τιμῆς καί τῆς ὑπολήψεως τῶν προσώπων, στὰ ὁποῖα ἀναφέρονται καί τὰ ὁποῖα σεβόμεθα δεόντως.
- Ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευση, κατόπιν ἀδείας ἀπὸ τὴν Διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ.

«ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ»¹

ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΙΑ ΠΕΡΙ «ΕΒΡΑΙΟΠΟΙΗΣΗΣ» ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Κριτική θεώρηση ενός βλάσφημου έργου²

του Κωνσταντίνου Ν. Παπαχριστοδούλου
Πτ. Θεολογίας, Προέδρου του Δ.Σ. τής Π.Ε.Γ.

(Β' μέρος)

Δ. Ἡ θεωρία περί «εβραιοποίησης» τοῦ Χριστιανισμοῦ

Ὁ σκοπός γιὰ τόν ὁποῖο γράφτηκαν οἱ 4 αὐτοί τόμοι, ὅπως διαφαίνεται ἀπό τίς πρῶτες κιόλας σελίδες, δέν εἶναι ἡ παράθεση τῆς ἱστορίας τοῦ Βυζαντίου ὅσο ἡ «ἀπόδειξη» τῆς βασικῆς θεωρίας τοῦ συγγραφέα. Ὅτι δηλαδή, μέ τήν ἴδρυση τῆς ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας (μετέπει-

τα Βυζαντινῆς), κατά τόν 4ο αἰῶνα, «νοθεύτηκε» ὁ ἑλληνοχριστιανισμός καί ἔγινε ἐβραιοχριστιανισμός. Αὐτό εἶχε σάν συνέπεια ἡ ἱστορία τοῦ Βυζαντίου καί παράλληλα τῆς Ἐκκλησίας, νά εἶναι γεμάτη μέ βαρβαρότητες, πολέμους, θάνατο, διωγμούς τῶν Ἑλλήνων καί τῆς ἑλληνικῆς σκέψης, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς υἱοθέτησης τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου³.

Ἐνῶ παρατίθεται, μέ ἀπόλυτη χρονολογική σειρά, ἡ ἱστορία, κυρίως, τῶν σημαντικῶν προσωπικοτήτων τοῦ Βυζαντίου, σέ κάθε εὐκαιρία, ἐπιχειρεῖται νά προβάλλεται ἡ συγκεκριμένη αὐτή θεωρία. Δηλαδή, κάτω ἀπό αὐτό καί μόνο τό πρίσμα

1. «Τό Μαῦρο Βυζάντιο» ἀποτελεῖ μέρος τῆς σειρᾶς «Γιατί καί πῶς ζοῦν ἀνάμεσά μας» τοῦ Δημοσθένη Διακόπουλου καί ἔχει, κατά σειρά τήν ἐξῆς ἀρίθμηση: τ. 61 – «Τό Πανοῦργο Σχέδιο», τ. 62 – «Ματωμένα Χνάρια», τ. 63 – «Ἡ Ἐποχή τοῦ Σκότους», τ. 64 – «Ἐγκλημα Δίχως Τιμωρία». Ἐκδόσεις ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ-ΕΛ, Β' Ἐκδοση, Θεσσ/κη 2022. Ἡ συγκεκριμένη ἔκδοση διαφημίζεται στήν ἱστοσελίδα www.el.gr καί συνοδεύεται ἀπό τό ἐξῆς κείμενο: «Οἱ τόμοι 61-62-63-64 συγκλονίζουν μέ τήν κρυμμένη ἀλήθεια τῆς σφαγῆς τῶν Ἑλλήνων καί τοῦ ἀφανισμοῦ τῶν ἐπιστημῶν πού ἔστειλαν τήν τεχνολογική ἀνάπτυξη 1.000 χρόνια πίσω. Ἐγκληματίες καί πόρνες διοικούσαν τήν κραταιά αὐτοκρατορία μέ δολοπλοκίες καί ἱντριγκες πού κάνουν τό GAME OF THRONES νά ὡχριά μπροστά τους. Ταβερνιάρηδες πού μέσα σέ 5 λεπτά βαπτίζοταν χριστιανοί καί γινόταν πατριάρχες, γιά νά περάσουν τούς κανόνες πού ἤθελαν. Αὐτοκράτειρες πού ἄλλαζαν τούς ἀγαπητικούς σάν τά πονκάμισα καί διέλυσαν τήν αὐτοκρατορία. Διαβάστε γιατί καί πῶς κήκαν ὅλα τά ἀρχαῖα ἑλληνικά χειρόγραφα καί γιά τόν περιπετειώδη τρόπο πού διασώθηκαν ὅσα ὑπάρχουν σήμερα ἐπτασφράγιστα ἀπό τά μάτια τοῦ κόσμου καί τῶν ἐρευνητῶν στό Βατικανό καί τό Ἅγιο Ὄρος. Ἅγιοι πού ἀφορίζονταν καί μετὰ ξαναοριζόταν σάν ἅγιοι, ἀνάλογα μέ τά κέφια τῶν αὐτοκρατόρων. Σκάνδαλα ἐφιαλτικά παραποίησης τῶν γραφῶν, καθῶς ἡ ἀνάγκη ἔγινε ἱστορία καί ἡ ἱστορία ἔγινε σιωπή».

2. Στή μελέτη μας χρησιμοποιοῦμε τά κείμενα ἀπό τό 4τομο αὐτό ἔργο, μέ τή γλῶσσα καί τήν ὀρθογραφία τοῦ συγγραφέα. Δηλώνουμε, ὅτι δέν ἔχουμε καμία πρόθεση νά μειώσουμε ἢ νά προσβάλουμε τήν προσωπικότητα τοῦ συγγραφέα τῶν βιβλίων αὐτῶν, τόν ὁποῖον σεβόμαστε. Ἀσχολοῦμαστε μόνο μέ τά ἀνιστόρικτα καί βλάσφημα σημεῖα τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν.

3. Στίς 800 σελίδες τοῦ 4τομου ἔργου «Τό Μαῦρο Βυζάντιο» ἀποσιωπᾶται ἐπιμελῶς τό γεγονός, ὅτι διδάσκονταν σέ ὅλα τά ἐκπαιδευτήρια τῆς Αὐτοκρατορίας ὁ Ὁμηρος. Δέν γίνεται καμία ἀναφορά στήν ἴδρυση καί λειτουργία τοῦ Πανδιδασκτηρίου τῆς Μαγναύρας, τό πρῶτο Πανεπιστήμιο πού λειτούργησε στόν Εὐρωπαϊκό χώρο. Ἰδρύθηκε ἀπό τόν Θεοδόσιο τόν Β' καί οἱ ἐπιστήμες πού διδάσκονταν ἦταν ἡ Γραμματική, ἡ Ρητορική, ἡ Φιλοσοφία, τά Μαθηματικά, ἡ Αστρονομία, τό Δίκαιο, ἡ Ἰατρική καί ἡ Μουσική. Διδάσκονταν σχεδόν ὅλοι οἱ φιλόσοφοι καί οἱ ποιητές τῆς ἀρχαιότητος: Πλάτων, Ἀριστοτέλης, Ἐπίκουρος, Στωκοί, Πορφύριος, Ἰάμβλιχος, Δημοσθένης, Ἰσοκράτης, Λυσίας, Πίνδαρος, Ὁμηρος, Ἀρχίλοχος, Ἐπίχαρμος, Ἀριστοφάνης, Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης, Σαπφώ καί μέ λίγα λόγια ὅλος ὁ πλοῦτος τῆς ἀρχαίας σοφίας. Φυσικά ἀποσιωπᾶται καί τό γεγονός, ὅτι σέ πολλές Μονές, τήν περίοδο πού ἀργότερα ὀνομάστηκε Βυζάντιο, οἱ μοναχοί διέσωσαν ἀπό τήν φθορά τούς ἀρχαίους Ἑλληνες συγγραφεῖς (Φιλοσόφους, Ποιητές, Τραγωδοῦς, ἀκόμη καί ἔργα τοῦ Ἀριστοφάνη). Πρόκειται γιά μία ἱστορική ἀλήθεια πού πέρασε ὁμως στή «λήθη» – μαζί μέ τήν ὑποβάθμιση τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ – ἀπό τόν Εὐρωπαϊκό Διαφωτισμό ὁ ὁποῖος θεωροῦσε a priori ὅτι ἀποκλείεται μοναχοί καί ἱερωμένοι, ὡς «σκοταδιστές χριστιανοί», νά ἀσχολοῦνταν μέ συγγράμματα...εἰδωλολατρῶν.

νά ἐρμηνευτοῦν πολεμικές μάχες, θεολογικές διαμάχες, χριστιανικές αἱρέσεις καί συνοδικές ἀποφάσεις. Δέν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ἱστορικές παράμετροι, κοινωνικές ἀνακατατάξεις, ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησιολογία, ἡ πατερική σκέψη καί φυσικά ἡ ἀγώνία τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν ὀριοθέτηση τῆς ὀρθόδοξης πίστεως. Ὅλα ἐξυπηρετοῦν τό ἀφήγημα περὶ «ἐβραιοχριστιανισμοῦ».

Ὁ 4ος τόμος (τόμος 64 στήν σειρά – «Γιατί καί πῶς ζοῦν ἀνάμεσά μας»), ἀφιερώνεται στήν τάχα ἀλλοίωση καί «παραχάραξη» τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀπό τίς φράσεις καί τό πνεῦμα τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου: «Τά κείμενα πού ὀνομάστηκαν ἱερά ἦταν κάποια ἀπό τά ἐβραϊκά γραμμένα στά ἑλληνικά, πού ὀνομάστηκαν Παλιά Διαθήκη καί κάποια μεταχριστιανικά, γραμμένα ἐπίσης στά ἑλληνικά πού ἦταν καί ἡ διεθνὴς γλῶσσα τῆς ἐποχῆς.

Ὅλα τά κείμενα αὐτά, γράφτηκαν τόν 4ο αἰῶνα καί εἶναι ἐβραιοκεντρικά μέ ἑκατοντάδες στίχους νά ἔχουν μπεῖ μέσα στήν Καινὴ Διαθήκη, πού εἶτε ἐξυμνοῦν τοὺς Ἑβραίους, εἶτε ἀναφέρονται σέ ψεύτικες δῆθεν προφητείες τῶν Ἑβραίων γιά τόν Χριστό.

Ὅλες οἱ δῆθεν ἐβραϊκές προφητείες προέρχονται ἀπὸ χαλδαϊκά κείμενα καί δέν ἀντέχουν στὸν παραμικρὸ ἔλεγχο. Εἶναι ὅλες ψευδεῖς καί θά τό δεῖτε μέ τά μάτια σας παρακάτω στό βιβλίο καί ἀποτελοῦν ὑποσχέσεις τοῦ Γιαχβέ Σατανᾶ γιά τὸν ἐρχομὸ τοῦ Μεσσία τῶν Ἑβραίων, τοῦ Ἀντιχρίστου»⁴.

Υποστηρίζεται ἀκόμη ἡ θεωρία του γιά τὸν τρόπο πού αὐτά τά κείμενα εἰσῆλθαν στήν Αγία Γραφή ἀπὸ τὴν Σύνοδο τῆς Λαοδικείας, ὅτι δηλαδή ἦταν πολιτικὴ ἐπιλογή καί ὑπέστησαν παρεμβάσεις νοθείας:

«Τά μυθεύματα αὐτά, ἐνσωματώθηκαν στὶς παραδόσεις τῶν πρώτων Χριστιανῶν καί ἀναδεικνύουν τὴν πολιτικὴ τοῦ Κων-

σταντίνου, ὁ ὁποῖος ἤθελε κατ' ἐντολὴν τῆς Μαύρης Ἀδελφότητας, νά ἐπιβάλλει ἓνα ἐνιαῖο θρησκευτικὸ πλαίσιο.

Ἔτσι ἀπέρριψε τὰ Εὐαγγέλια πού δέν συμφωνοῦσαν μέ αὐτό τό πλαίσιο (σ.σ. Τό βιβλίο ἀναφέρεται στήν ἐπιλογή τῶν γνωστῶν 4 Εὐαγγελίων καί τὴν ἀπόρριψη πλήθους ἀποκρύφων, ψευδεπίγραφων καί γνωστικῶν Εὐαγγελίων). Κριτήριό ὄχι μόνο ἐπιλογῆς, ἀλλὰ καί νόθευσης καί “μαγειρέματος” τῶν “ἱερῶν” κειμένων, ἀποτελέσαν τελικά οἱ πολιτικὲς σκοπιμότητες καί ὄχι οἱ χριστιανικὲς ἀρχές, καθὼς φαίνεται αὐτές δέν βόλευαν γιά τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ σχεδίου, ἀφοῦ ἐξέφραζαν ἀπόψεις διαφορετικὲς καί ἄκρως ἑλληνικὲς...»⁵.

Ἡ θεωρία αὕτη συμπληρώνεται ἀπὸ τὸν ἰσχυρισμὸ ὅτι: «Τά κείμενα ὅμως τῶν Ἑβραίων, μιλοῦν γιά τὴ δημιουργία τοῦ ψεύτικου κόσμου ἀπὸ τὰ οὐράνια ὄντα πού τά ὀνομάζουν Ἐλοχίμι καί πού ὑπηρετοῦσαν τὸν Σατανᾶ, τὸν ἐδῶ θεό, τὸν θεό τοῦ κόσμου τῆς ὕλης. Οἱ θεολόγοι ὅμως τοῦ Βυζαντίου, γιά νά βγάλουν τά ἑλληνικά κείμενα ἀπὸ τὸν χριστιανισμό, νίοθέτησαν τά ἐβραϊκά, χωρίς (;) νά προσέξουν ὅτι μιλοῦν γιά τὸν ψεύτικο κόσμο καί τό δημιουργό του τὸν Σατανᾶ Γιαλταμπαώθ. Αὐτό εἶναι τό ἥπιο σενάριο πού ἀπλά δείχνει ὅτι δέν ἦταν θεόπνευστοι, ἀλλὰ ἀπλά ἀφελεῖς ἀνθέλληνες. Γιατί τό χειρότερο σενάριο εἶναι ἐκεῖνο πού λέει ὅτι ἔκαναν ἔγκλημα ἐκ προμελέτης»⁶.

Υποστηρίζεται ἀκόμη, ὅτι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας κατεδίκασαν τοὺς αἱρετικούς μέσῳ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐπειδὴ ὅλοι αὐτοὶ ἀντιστάθηκαν στήν ἐβραιοποίηση τοῦ χριστιανισμοῦ. Μάλιστα, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀποκαλοῦνται «ἀρχιαιρεσιάρχες» (!!!). Διαβάζουμε σχετικὰ: γιά τὸν Ἀρειό: «Πῶς τόσες σύνοδοι, μέ τόσους μορφωμένους θεολόγους, “ἔτρωγαν τό παραμῦθι”, ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τοῦ Ἀρείου καί πῶς οἱ μορφωμένοι καί πανέξυπνοι μα-

4. Τόμος 64, σελ. 6.

5. Τόμος 61, σελ. 31, 32.

6. Τόμος 61, σελ. 33.

θητές τοῦ Ἀρείου, ἔφαγαν παραμύθι ἀπὸ αὐτόν καί πῶς ὁ ἴδιος ὁ Ἀρειος, ἓνας ἄνθρωπος τόσο μορφωμένος καί εὐφυής, ἔφερε τόση ἀναταραχή, γιὰ τὸ ἂν ὁ Υἱὸς ὑπῆρχε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μέ τὸν Πατέρα καί ἂν ὁ Πατέρας τὸν δημιούργησε ἐντὸς ἢ ἐκτὸς χρόνου καί ἂν ὁ Θεὸς καί ὁ Υἱὸς εἶναι φτιαγμένοι ἀπὸ τὴν ἴδια οὐσία, καί πῶς μπορούμε νὰ μιλάμε γιὰ οὐσία, ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶναι ἀπόλυτα ἄυλος κτλ. Ὅλα αὐτὰ εἶναι ψέματα ἡλιθίων πρὸς ἡλίθιους. **Τὰ ἔγραψαν οἱ νικητές ὁπαδοὶ τοῦ Σαββᾶθ, οἱ ἀρχιαιρεσιάρχες, πού ἔβαλαν τὸν ἑβραϊκὸ σατανικὸ μωσαϊκὸ νόμο μέσα στὴν χριστιανικὴ θρησκεία, γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τοὺς ἑκατοντάδες χιλιάδες φόνους, τὴν γενοκτονία οὐσιαστικὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, τὸ κάψιμο ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀρχαίων ἑλληνικῶν χειρογράφων, τὴν προσπάθεια καταστροφῆς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καί τὴν ἐπιστροφή στὸν σκοταδισμό**»⁷.

Ἡ θεωρία περὶ «ἐβραιοποίησης» τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τὸν 4ο αἰῶνα εἶναι παντελῶς ἔωλη. Ὅμως οἱ Πατέρες τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων ἔχουν σαφεῖς ἀναφορές στὴν Παλαιὰ Διαθήκη καί ἰδιαίτερα στὰ κείμενα τῶν Προφητῶν. Ὅπως εἶναι γνωστὸ, οἱ προφῆτες καί οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ εἶχαν ἐνσωματωθεῖ ἤδη πολὺ νωρὶς στὶς εὐχαριστιακὲς συνάξεις τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν «Ἀπολογία Α΄» τοῦ Ἀγίου Ἰουστίνου (Μάρτυρος καί Φιλοσόφου) πού ἔζησε τὸν 2ο αἰῶνα: «Καί τῇ τοῦ ἡλίου λεγομένη ἡμέρα πάντων, κατὰ πόλεις ἢ ἀγρούς μενόντων, ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέλευσις γίνεται καί τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν ἀποστόλων ἢ τὰ συγγράμματα τῶν προφητῶν ἀναγινώσκονται, μέχρις ἐγχωρεῖ».⁸ Ὅσον ἀφορᾷ στὸν Μωσαϊκὸ νόμο, ἀρκεῖ νὰ διαβάσουμε τὸ ἔργο τοῦ ἁγίου Ἰππολύτου Ρώμης (+235)

ὅπου γίνεται ξεκάθαρη ἀναφορά: «Τούτῳ νόμῳ ὠρίσθη διὰ δικαίων ἀνδρῶν ἐπάνωθεν ἔγγιον ἡμῶν διὰ τοῦ προειρημένου Μωϋσέως, ἀνδρὸς εὐλαβοῦς καί θεοφιλοῦς, νόμος ὠρίζετο πλήρης σεμνότητος καί δικαιοσύνης»⁹. Καί συνεχίζει μιλώντας γιὰ τοὺς Προφῆτες: «Ἐπειτα δίκαιοι ἄνδρες γεγέννηνται φίλοι Θεοῦ. Οὗτοι προφῆται κέκληνται διὰ τὸ προφαίνειν τὰ μέλλοντα»¹⁰. Ἡ πεποίθηση δέ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὡς πρὸς τὴν ἀνθρώπινη φύση του, ἔχει γενάρχη (κατὰ τὴν νομικὴ ἔννοια) τὸν Δαβὶδ, ἦταν ἐξ ἀρχῆς ἐδραιωμένη στὴν πρωτοχριστιανικὴ κοινότητα¹¹.

Σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο θὰ πρέπει νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψιν, ὅτι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, σέ πολλά ἔργα τους, εἶχαν καταφερθεῖ ἐναντίον τῶν Ἰουδαίων. Ὅχι βέβαια σέ ὅτι ἔχει σχέση μέ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, τὴν ὁποία τιμοῦσαν καί δέχονταν ὡς «προτύπωση» τῆς ἔλευσης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ γιὰ τὸ γεγονὸς τῆς ἀρνήσεως τῶν Ἑβραίων νὰ δεχθοῦν τὸν Χριστὸ ὡς τὸν μοναδικὸ Μεσσία. Ὅτι δηλαδὴ στό πρόσωπό Του ἐκπληρώνονται οἱ προφητεῖες καί τὸ σχέδιο τῆς «Θείας οἰκονομίας». Μάλιστα ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος γράφει ὀκτώ λόγους «Κατὰ Ἰουδαίων» στοὺς ὁποίους καταφέρεται ἐναντίον τῶν Ἑβραίων μέ σκληροὺς μάλιστα χαρακτηρισμούς¹².

9. Ἰππολύτου Ρώμης, Κατὰ πασῶν τῶν αἱρέσεων ἔλεγχος. Βίβλος Ι, ΒΕΠΕΣ, τ. 5, σ. 375.

10. Αὐτόθι.

11. «Ὁ γὰρ Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκυφορήθη ὑπὸ Μαρίας κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, ἐκ σπέρματος μὲν Δαβὶδ, ἐκ Πνεύματος δέ ἁγίου ὃς ἐγεννήθη, καί ἐβαπτίσθη, ἵνα τὸ θνητὸν ἡμῶν καθαρῶς ῶν», Ἀγίου Ἰγνατίου Ἐπισκόπου Ἀντιοχείας καί μάρτυρος (μαθητῆς τοῦ Ἀγίου Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου), ἐκ τῆς «πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῆς», Patrologia Graeca V. 20C.

12. «Μηδὲ θαυμάσητε, εἰ ἀθλίους ἐκάλεσα τοὺς Ἰουδαίους. Ὅντως γὰρ ἄθλιοι καί ταλαίπωροι, τοσαῦτα ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἀγαθὰ εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐλθόντα ἀπώσασμενοι καί ῥίψαντες μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς. Ἀνέτειλεν ἐκείνοις πρῶϊμος ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος· καὶ οἱ μὲν ἀπώσαντο τὴν ἀκτῖνα, καί ἐν σκότῳ κἀθῆναι· ἡμεῖς δὲ οἱ σκότῳ συντραφέντες, πρὸς ἑαυτοὺς ἐπεσπασάμεθα τὸ φῶς, καί τοῦ ζόφου τῆς πλάνης ἀπηλλάγημεν. Ἐκεῖνοι τῆς ῥίξης τῆς ἁγίας ἦσαν κλάδοι, ἀλλ' ἐξεκλάσθησαν·

7. Τόμος 61, σελ. 128.

8. Ἰουστίνου, Φιλοσόφου καί Μάρτυρος, Ἀπολογία Α΄ ὑπὲρ Χριστιανῶν πρὸς Ἀντωνίνον τὸν Εὐσεβή, Patrologia Graeca, VI. 429.

Οί λόγοι πού όδήγησαν τόν ιερό Χρυσόστομο καί τούς άλλους ιεράρχες νά ασκήσουν τόσο σκληρή κριτική κατά τών Ιουδαίων, άφορᾷ στήν έντονη προσπάθεια έναγκαλισμοῦ σέ επίπεδο λατρευτικό - θρησκευτικό, πού θεωροῦσε ὅτι εἶχε στόχο προσηλυτιστικό καί τελικά ὀδηγοῦσε στήν ἀπομάκρυνση ἀπό τόν Ἀληθινό Θεό καί τό σωτήριο μήνυμα τοῦ Χριστοῦ. Παρατηροῦμε στίς ὁμιλίες του, ὅτι σημαντικός λόγος κριτικῆς γίνεται γιά τίς ἐορτές τών Ιουδαίων, στίς ὁποῖες συμπαρέσυραν καί τούς Χριστιανούς, μέ ἀποτέλεσμα νά ἀδυνατοῦν νά διαχωρίσουν τή μεγάλη ἀντίθεση τοῦ μηνύματος τών δύο θρησκειῶν. Ἄλλος λόγος κριτικῆς ἦταν ὁ πλάγιος τρόπος πού πολλές φορές χρησιμοποιοῦσαν γιά νά προσελκύσουν Χριστιανούς. Οἱ Ιουδαῖοι στήν Ἀντιόχεια εἶχαν μεγάλη δύναμη, ἡ ὁποία ἦταν ἀπόρροια τῆς οἰκονομικῆς δύναμης ἀλλά καί τῆς εἰσχώρησής τους σέ κρατικούς μηχανισμούς τῆς Αὐτοκρατορίας. Κατεῖχαν πολλές θέσεις δικαστῶν καί δικάζαν ὑποθέσεις χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι γιά νά μή πέφτουν θύματα ἀδικιῶν, ὑπέκυπταν στίς διαθέσεις τών Ιουδαίων, μέ ἀποτέλεσμα νά ρυθμίζουν καί τήν θρησκευτική ἔκφραση τῆς ζωῆς τους.

Ε. Ποιός ἐρμηνεύει τήν Ἀγία Γραφή

Ὅπως ἀναφέραμε, στόν 4ο τόμο τοῦ ἐν λόγω ἔργου, παρατίθενται ὅλα τά κείμενα τών Προφητῶν, ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη πού προφητεύουν τήν ἔλευση τοῦ Μεσσία Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθώς καί ὅλα τά κείμενα τών Εὐαγγελίων, τά ὁποῖα θεωροῦνται, ὅτι ἔχουν παραποιηθεῖ. Εἶναι ἐντυπωσιακό τό γεγονός, ὅτι τά κείμενα «ἐρμηνεύονται»

ἡμεῖς οὐ μετέχομεν τῆς ρίζης, καί καρπὸν εὐσεβείας ἡνέγκαμεν. Ἐκεῖνοι τούς προφήτας ἀνέγνωσαν ἐκ πρώτης ἡλικίας, καί τόν προφητευθέντα ἐσταύρωσαν· ἡμεῖς οὐκ ἠκούσαμεν θεῶν λογίων, καί τόν προφητευθέντα προσεκυνήσαμεν. Διά τοῦτο ἄθλιοι, ὅτι τά πεμφθέντα αὐτοῖς ἀγαθὰ ἀρπαζόντων ἐτέρων, καί πρὸς ἑαυτούς ἐπισπωμένων, αὐτοὶ διεκρούσαντο», *Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Λόγος κατά Ιουδαίων I*, *Patrologia Graeca* 48, 845β.

κατά τό δοκοῦν, χωρίς νά ἔχει καμία σχέση μέ τήν ἐρμηνευτική μέθοδο πού ἀκολουθήσαν οἱ ὄντως θεόπνευστοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. «Ἐρμηνεύονται» τά ἱερά κείμενα ἐντελῶς ἀνθρωποκεντρικά. Εἶναι τραγικό καί συνάμα εἰρωνικό νά καλοῦνται οἱ ἀναγνώστες νά ἀποδεκτοῦν μιὰ «ἐρμηνεία» τῆς Ἀγίας Γραφῆς πού ἔχει ἀποδομήσει καί ἀπορρίψει κάθε ἐρμηνευτική προσέγγιση ἀπό τήν ἴδια τήν Ἐκκλησία, τόν «αὐθεντικό ἐρμηνευτή» τῆς Γραφῆς, καί τούς Ἁγίους Πατέρες τούς ὁποῖους δέν διατάζει νά ὀνομάσει «αἰρεσιάρχες»(!!!)¹³.

Ἔτσι λοιπόν διαβάζουμε: «Τά κείμενα τῆς Ἀγίας Γραφῆς δέν ἀντέχουνε τόν ἔλεγχον. Ἡ μόνη ἐλπίδα ἐκείνων πού τά μαγείρεψαν τόν 4^ο αἰῶνα ἦτανε ὅτι κανεῖς δέν θά τά διαβάσει ποτέ καί γι' αὐτό ἔγραψαν δεκάδες χιλιάδες σελίδες μέ ἐρμηνεῖες, γιατί ἦτανε λέει ἀκαταλαβίστικα τά κείμενα, παρά τό ὅτι γράφτηκαν ὑπό τήν δῆθεν φώτιση τοῦ... Ἁγίου Πνεύματος... Διαβάστε ὑπ' εὐθύνη σας καί νά θυμᾶστε ὅτι ἀλληγορικά σημεῖα δέν ὑπάρχουν, ὑπάρχει μόνο παραποίηση τῆς ἀλήθειας, μέσα στήν ἴδια τήν Ἀγία Γραφή»¹⁴.

Ἡ παραποίηση τῆς βιβλικῆς ἱστορίας, ἡ ἀπαξίωση τών Προφητικῶν λόγων, ὅπως αὐτοὶ διατυπώνονται μέσα στήν Ἀγία Γραφή (Παλαιά καί Καινή Διαθήκη) καί ἡ καινοφανής θεωρία περὶ ἀλλοιώσεως τών βιβλικῶν κειμένων κατά τόν 4ο αἰῶνα μέ σκοπό τή δημιουργία τοῦ «ἐβραιοχριστιανισμοῦ», κυριαρχοῦν στό 4τομο αὐτό ἔργο,

13. Αναφερόμενος στή Β' Οικουμενική Σύνοδο γράφει: «Ἡ Σύνοδος αὕτη, ὅχι μόνο δέν ἦταν οἰκουμενική, ἀλλά ἀκόμη καί ἂν ἦταν δέν ἦταν ἡ δεύτερη, ἀφοῦ νικητὲς πλέον μέ τήν βοήθεια τοῦ κράτους (ἦταν) οἱ αἰρεσιάρχες πατέρες, ὁπαδοὶ τοῦ Σαββαώθ...», Τόμος 61, σελ. 134.

«Ἀπὸ τήν ἐποχὴ τών προδοτῶν τοῦ Χριστοῦ κατά τόν 4^ο αἰῶνα, εἶχαμε περάσει στήν ἐποχὴ τών μεγαλοθεολόγων πού ἔχοντας καβαλήσει τό καλάμι, πίστευαν ὅτι κατέχουν τήν πᾶσαν ἀλήθεια καί ὅτιδῆποτε εἰπωθεῖ μέ τρόπο διαφορετικό εἶναι αἰρετικό καί πρέπει νά ἀναθεματίζεται». Τόμος 62, σελ. 61.

14. Τόμος 64, σελ. 7.

μέ τόν παραπειστικό τίτλο «Τό Μαῦρο Βυζάντιο». Στόν 4ο τόμο, παρατίθενται αὐτολεξι τὰ χωρία ἐκεῖνα τῆς Καινῆς Διαθήκης πού θεωροῦνται ὅτι «δολίως» προστέθηκαν. Μάλιστα γίνεται προσπάθεια νά ἐρμηνευτοῦν σέ ἀντιπαράβολή μέ τίς σχετικές προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πού ἀναφέρονται στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τό ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἐρμηνευτικῆς προσπάθειας καταλήγει σέ αὐθαίρετα συμπεράσματα, πού πόρρω ἀπέχουν ἀπό τήν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας. Διανθίζεται δέ μέ πλήθος χονδροειδῶν χαρακτηρισμῶν καί ἐκφράσεων πού ἀπάδουν στήν ἱερότητα τῶν κειμένων¹⁵.

ΣΤ. Ἡ ἀπάντηση τοῦ Ἁγίου Ἰουστίνου

Τήν καλύτερη ἀπάντηση στίς καινοφανεῖς αὐτές θεωρίες δίνει ὁ Ἅγιος Ἰουστίνος (Φιλόσοφος καί Μάρτυς) πού ἔζησε τόν 2^ο αἰῶνα. Στό πολύ σημαντικό του ἔργο: «Ἀπολογία Α΄ ὑπέρ Χριστιανῶν πρὸς Ἀντωνίνον τόν Εὐσεβή» ἀναδεικνύει τοὺς προφήτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐρμηνεύοντας τόν προφητικό τους λόγο σέ συνάφεια μέ τὰ γεγονότα πού ἀφοροῦν στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Θεωροῦμε ἰδιαίτερα σημαντική τήν ἀπολογία αὐτή τοῦ Ἁγίου Ἰουστίνου γιά δύο βασικούς λόγους: α. Δέν ἔχει ἰουδαϊκή καταγωγή. Ἦταν Ἑλληνας, ἐθνικός καί κατεῖχε τήν ἀρχαία ἐλληνική φιλοσοφία ἄριστα, πρὶν

μεταστραφεῖ στόν χριστιανισμό. β. Ἐζήσε καί μαρτύρησε τόν 2ο αἰῶνα, ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου. Οἱ ἐκτεταμένες ἀναφορές του στοὺς προφήτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καταδεικνύουν, ὅτι ὁ λόγος τῶν προφητῶν κατέχει κομβικὴ θέση μέσα στήν χριστιανικὴ διδασκαλία τῶν νεοπαγῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων, εἴτε αὐτές προῆλθαν ἀπὸ Ἰουδαίους εἴτε ἀπὸ Ἑθνικούς.

Μέ μία καί μόνο φράση του, ὁ Ἅγιος Ἰουστίνος κονιορτοποιεῖ ὅλο αὐτο τό θεωρητικό κατασκευάσμα: «Ὅταν δέ τάς λέξεις τῶν προφητῶν λεγομένας ὡς ἀπὸ προσώπου ἀκούητε, μὴ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐμπνευσμένων λέγεσθαι νομίσητε, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ κινούντος αὐτοὺς θεοῦ λόγου»¹⁶. Ἀναφερόμενος δέ στόν προφήτη Ἡσαΐα, γίνεται ἀκόμη πιό συγκεκριμένος: «Ἴνα δέ καί τοῦτο ὑμῖν φανερόν γένηται, ἀπὸ προσώπου τοῦ Πατρὸς ἐλέχθησαν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προειρημένου προφήτου οἶδε οἱ λόγοι...»¹⁷. Εἶναι ἐντυπωσιακό τό γεγονός, ὅτι ὁ Ἅγιος Ἰουστίνος διακρίνει τὰ τρία πρόσωπα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ὅταν τό καθένα ξεχωριστὰ «ὀμιλεῖ», στόν Ἡσαΐα¹⁸.

Τό βιβλίο ὑποστηρίζει ὅτι, ὁ χριστιανικός κόσμος τῶν πρώτων αἰώνων δέν εἶχε «νοθευτεῖ» ἀπὸ τόν μωσαϊκὸ νόμο. Μάλιστα, οἱ ἀρχαῖες Σίβυλλες καί ὁ Ἑρμῆς ὁ Τρισμαῖγιστος, εἶχαν προφητεύσει τήν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια καί λεπτομέρειες πού δέν συγκρίνονται μέ αὐτές τῶν προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης οἱ ὁποῖοι προφητεύουν τήν ἔλευση του... Μεσσία τῶν Ἑβραίων πού εἶναι ὁ Ἀντίχριστος!!! Ἕνας χριστιανὸς φιλόσοφος ὅμως τοῦ δευτέρου μ.Χ. αἰῶνα, ὁ Ἰουστίνος, δέν δίνει καμιά σημασία στίς «προφητεῖες» αὐτές¹⁹. Ἀντίθετα, παρουσιάζει καί ἀναλύ-

15. Παραθέτουμε μία καί μόνο χαρακτηριστικὴ «ἐρμηνεία» τοῦ Δ. Διακόπουλου πού ἀφορᾷ στό ὄνομα «Ἐμμανουήλ»: «Γιὰ κακὴ τους τύχη, τό ὄνομα πού ἔλεγε ὁ Ἡσαΐας, δέν ἦταν ὁ Ἰησοῦς, ἀλλὰ Ἐμμανουήλ, ὥστόσο μέ δεδομένο ὅτι ἤθελαν νά ὠθήσουν τοὺς πάντες νά διαβάζουν τίς «ἐρμηνείες» τῶν μεγαλοθεολόγων ὅπως ὁ Χρυσόστομος, τόλμησαν καί ἔβαλαν καί τόν ἐπόμενο στίχο μέσα στό εὐαγγέλιο, λέγοντας ὅτι ὁ Ἄγγελος εἶπε ὅτι τό παιδί θά τό ὀνομάσει ὁ Ἰωσήφ Ἰησοῦ, γιὰ νά βγεῖ ἡ προφητεία πού ἔλεγε ὅτι θά τό ὀνομάσει... Ἐμμανουήλ. Αὐτό λέγεται θράσος, πού βασίζεται στήν ἀπόλυτη γνώση πού εἶχαν, ὅτι διὰ μέσου τῶν χιλιετιῶν πού θά ἀκολουθοῦσαν θά ἀπευθυνότανε σέ τρομοκρατημένους ἡλίθιους, πού δέν θά τολμοῦσαν νά ὀρθώσουν λόγο, ἀπέναντι στοὺς «θεόπνευστους» δῆθεν ἐρμηνευτές τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου», Τόμος 64, σελ. 19.

16. Patrologia Graeca, VI. 385.

17. Αὐτόθι.

18. «Ὅταν δέ ἀπὸ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγη τό προφητικόν Πνεῦμα, οὕτως φθέγγεται...», Αὐτόθι.

19. «οἱ δέ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, μηδέποτε μηδὲν ἀκούσαντες περὶ τοῦ Χριστοῦ, μέχρις οὐ οἱ Ἀπόστολοι αὐτοῦ, καί τάς προφητείας παρέδωκαν, πληρωθέντες χαρᾶς

ει διεξοδικά όλους τούς προφήτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀποδεικνύοντας, ὅτι τὰ βιβλία πού πολύ ἀργότερα (4^{ος} αἰ. Σύνοδος τῆς Λαοδικείας), ἀπετέλεσαν τόν Κανόνα τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἦταν ἤδη ιερά στή συνείδηση τῶν χριστιανῶν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Ὅπως γράφει χαρακτηριστικά στήν «Ἀπολογία» του: «Κάποιοι ἄνθρωποι μεταξύ τῶν Ἰουδαίων, ἔγιναν προφῆτες τοῦ Θεοῦ ὥστε δι' αὐτῶν, τό προφητικό Πνεῦμα προεκήρυξε αὐτά πού θά γίνουν στό μέλλον, πρίν αὐτά γίνουν»²⁰. Κατόπιν ἐρμηνεύει, τίς ρήσεις τῶν προφητῶν ἀρχίζοντας μάλιστα ἀπό τόν Μωυσῆ²¹.

Ἀδιαμφισβήτητη θεωρεῖται ἀπό τόν Ἰουστῖνο καί ἡ ἐβραϊκή καταγωγή τοῦ Χριστοῦ. Ἐρμηνεύοντας τούς προφητικούς λόγους του Ἡσαΐα ἀναφέρει: «Καί ἄλλος προφήτης, ὁ Ἡσαΐας τὰ ἴδια μέ ἄλλα λόγια προφητεύει λέγοντας· “Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ, καί ἄνθος ἀναβήσεται ἀπό τῆς ρίζης Ἰεσσαί· καί ἐπὶ τόν βραχίονα αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιούσιν.” Ἄστρο δέ φωτεινό ἀνέτειλε, καί ἄνθος ἀνέβη ἀπό τήν ρίζα Ἰεσσαί, αὐτός εἶναι ὁ Χριστός. Διά τῆς Παρθένου καί ἀπό τό σπέρμα τοῦ Ἰακώβ πού προέρχεται ἀπό τόν Ἰούδα, τόν δεδηλωμένο πατέρα τῶν Ἰουδαίων, διά δυνάμεως τοῦ Θεοῦ κυφορήθηκε. Καί ὁ Ἰεσσαί ἦταν προπάτορας του κατὰ τόν λόγο του Ἡσαΐα· τοῦ δέ Ἰακώβ καί τοῦ Ἰούδα ὑπῆρχε υἱός κατὰ τό γένος»²².

Συμπεράσματα

α. Τό ἐν λόγῳ 4τομο ἔργο («Τό Μαῦρο Βυζάντιο»), κακοποιεῖ βάνανυσα μιά ἐξέ-

καί πίστωσης, τοῖς εἰδώλοις ἀπετάξαντο, καί τῷ ἀγεννήτῳ Θεῷ διά τοῦ Χριστοῦ ἑαυτούς ἀνέθηκαν», *Patrologia Graeca* VI. 401.

20. *Patrologia Graeca* VI. 376^Α.

21. «Μωϋσῆς μέν οὖν, πρῶτος τῶν προφητῶν γενόμενος, εἶπεν αὐτολεξεῖ οὗτος· “Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα οὐδέ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἄν ἔλθῃ ὧ ἀποκεῖται· καί αὐτός ἔσται προσδοκία ἐθνῶν” Μέχρι τῆς φανερώσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἡμετέρου διδασκάλου, καί τῶν ἀγνωσμένων προφητειῶν ἐξηγητοῦ, ὡς προερέθη ὑπό τοῦ θείου ἁγίου Πνεύματος διά τοῦ Μωϋσέως», *Patrologia Graeca* VI. 377.

22. *Patrologia Graeca* VI. 381C.

χουσα ἱστορική περίοδο, ἡ ὁποία ἀνέδειξε σπουδαῖες προσωπικότητες, μεγάλους Πατέρες καί Ἀγίους τῆς Ἐκκλησίας καί ὁριοθέτησε τήν Ὁρθόδοξη πίστη μέσῳ τῶν Ἀγίων καί Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἡ περίοδος αὐτή τῶν 1.000 ἐτῶν καί ὁ πολιτισμός πού ἀργότερα ὀνομάστηκε «Βυζαντινός», ἦταν συνυφασμένος μέ τήν Ὁρθόδοξη Πίστη ἀλλά καί μέ τήν ἐλληνική σκέψη. Ἄλλωστε ὅλοι οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μετεῖχαν τῆς θύραθεν παιδείας καί γι' αὐτό χρησιμοποίησαν τήν ἐλληνική γλῶσσα καί τήν ἐλληνική φιλοσοφία, ὡς ἐργαλεῖα γιά τήν τέλεια διατύπωση τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως.

β. Ἡ χιλιετής αὐτή περίοδος διακρίνεται ὄχι μόνο γιά τὰ ἐπιτεύγματά της. Σίγουρα ὑπῆρξαν καί σκοτεινές πλευρές πού εἶχαν σχέση μέ ἀνθρώπινες ἀδυναμίες, μάχες γιά τήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας, προσωπικές μικρότητες καί δολοπλοκίες, πολύνεκρους πολέμους, πολιτικά συμφέροντα κ.ο.κ. Ὅλα αὐτά δηλαδή τὰ «ἀνθρώπινα» πού χαρακτηρίζουν καί αὐτή τήν ἐποχή, τόσο στήν Ἀνατολή ὅσο καί στή Δύση. Ὅμως οἱ αἰτιάσεις τοῦ συγκεκριμένου βιβλίου ὅτι αὐτά συνέβαιναν γιατί ἡ κρατική ἐξουσία, μαζί μέ τήν Ἐκκλησία, εἶχαν ἀποδεχτεῖ τόν «Μωσαϊκό νόμο» καί εἶχαν μετατρέψει τόν «ἐλληνοχριστιανισμό» σέ «ἐβραιοχριστιανισμό», δέν ἀντέχουν στήν ἐπιστημονική ἐρευνα.

γ. Ὁ τάχα διωγμός τῶν «Ἑλλήνων», ἡ μαζική τους ἐξόντωση καί ἡ «καταστροφή» πολύτιμων ἔργων τῆς ἐλληνικῆς γραμματείας βρίσκει ἐρεῖσματα μόνο στά μυθεύματα τῶν σύγχρονων νεο-παγανιστῶν. Εἶναι γνωστό σέ ὁλόκληρη τήν ἐπιστημονική κοινότητα, ὅτι κατὰ τήν βυζαντινὴν περίοδο διασώθηκε πλήθος ἀρχαίων ἔργων γιά νά φτάσουν σήμερα νά διδάσκονται σέ ὅλα τὰ ἐκπαιδευτικά ἰδρύματα παγκοσμίως. Τά περισσότερα κείμενα τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, τῶν σοφῶν, τῶν τραγῶδων, τῶν ποιητῶν, τῶν ἱστορικῶν κ.ἄ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

Πανελλήνιο Συνέδριο Όμοιοπαθητικῆς

Τό 19^ο Πανελλήνιο Όμοιοπαθητικό Συνέδριο¹ πραγματοποιήθηκε ἀπό τίς 24-26 Νοεμβρίου 2023, στό σύγχρονο Συνεδριακό Κέντρο τοῦ Ἰδρύματος Εὐγενίδου, **ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Ὑπουργείου Ὑγείας καί τοῦ Ἱατρικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν**, μέ τίτλο «Ἐξελίξεις στήν Όμοιοπαθητική Ἐκπαίδευση – Ἐμπειρία μισοῦ αἰῶνα».

Ὁ Ἱατρικός Σύλλογος Ἀθηνῶν ἀναφέρει μεταξύ ἄλλων σέ διευκρινιστική ἀνακοίνωσή του² σχετικά μέ τή χορηγηθεῖσα αἰγίδα του στό συνέδριο αὐτό:

«Ἡ χορήγηση αἰγίδας δέν σημαίνει, ἀνευ ἄλλου τινός, νίοθέτηση κάθε ἐπιστημονικῆς θέσης πού θά διατυπωθεῖ στό πλαίσιο τοῦ συνεδρίου, ἀπ' ὅπου ἂν αὐτή διατυπώνεται».

1. <https://homeocongress2023.gr/to-synedrio/>

2. <https://www.isathens.gr/news/arxeio-draswn-isa/10837-dieukriniseis-gia-aigida-omoipathtikis.html>

Και παρακάτω διευκρινίζει:

«Ὁ Ι.Σ.Α. ἔχει μέ κάθε εὐκαιρία τονίσει ὅτι ἡ ὁμοιοπαθητική ὅπως καί κάθε ἐναλλακτική θεραπεία πρέπει νά διενεργεῖται ἀποκλειστικά καί μόνο ἀπό ἱατρούς πού ἔχουν ἐκπαιδευτεῖ ἐπαρκῶς».

Στό σημεῖο αὐτό κρίνουμε ἀπαραίτητο νά ὑπενθυμίσουμε στούς ἀναγνώστες μας τά Πορίσματα τῆς ΚΕ' Πανορθόδοξου Συνδιασκέψεως Ἐντεταλμένων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καί Ἱερῶν Μητροπόλεων γιά θέματα αἰρέσεων καί παραθρησκείας³:

7. Οἱ λεγόμενες ἐναλλακτικές θεραπείες δέν ἔχουν ἀπλῶς ἀποκρυφιστικές προεκτάσεις, ἀλλά τά ἴδια τά θεμέλιά τους εὐρίσκονται στόν ἐξωχριστιανικό καί μάλιστα στόν ἀποκρυφιστικό χῶρο. Οἱ περισσότερες ἀποτε-

3. https://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/heresies/ke_porismata1.pdf

Ἱστοσελίδα τῆς ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ:

www.ecclesia.gr, e-mail: ierasynodos@ecclesia.gr

Ἱστοσελίδα τῆς ΣΥΝΟΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ:

www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/heresies/HERESIES.HTM

e-mail: aireseis@gmail.com τηλ. 210 7272240-3, fax: 210 7272244

Ἱστοσελίδα τῆς Π. Ε. Γ.: www.ppu.gr τηλ. 210 6396665, fax: 210 6082219

μηδέ τοῦ Ἀριστοφάνη ἐξαιρουμένου, ἀντιγράφηκαν καί διασώθηκαν στά Ὁρθόδοξα Μοναστήρια ἀπό τοὺς μοναχοὺς κατὰ τήν ἐνδοξη Βυζαντινὴ ἐποχή.

δ. Κάθε προσπάθεια λοιπόν νά ἀπαξιωθεί τό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας φτάνει στό σημεῖο τῆς βλασφημίας καί μάλιστα ὅταν διατυπώνονται ἀνοίκειοι χαρακτηρισμοί κατὰ ἱερῶν προσώπων, μηδενίζοντας τήν ἀξία, τήν θεολογία καί τό ἐρμηνευτικό ἔργο τῶν Ἀγίων Πατέρων. Ἄλλωστε, ἡ γνήσια καί αὐθεντική ἐρμηνεία τῆς Ἀγί-

ας Γραφῆς εἶναι ἀποκλειστικό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία, κατὰ τόν Ἀπόστολο Παῦλο εἶναι «στῦλος καί ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας» (Α' Τιμ. γ, 15). Κάθε ἄλλη ἐρμηνευτική προσέγγιση τῆς Ἀγίας Γραφῆς πάντοτε ἐνέχει τόν κίνδυνο νά ἀλλοιώσει ἢ νά διαστρεβλώσει τό ἀληθινό πνεῦμα τῆς ἀποκεκαλυμμένης Ἀλήθειας, πού αὐτή περιέχει. Μπορεῖ δηλαδή νά προβάλει μιά θεολογία, κοσμολογία καί ἀνθρωπολογία πού δέν ἔχουν καμία σχέση μέ τήν χριστιανική πίστη.

λοῦν, ὄχι μόνο μία πρόταση θεραπείας τοῦ σώματος, ἀλλὰ ἐπαγγέλλονται τήν μετάβαση, μέσω τοῦ ἀποκαλούμενου «κβαντικοῦ ἄλματος», κ.ἄ. στή «Νέα Ἐποχή» καί τή δημιουργία ἐνός νέου τύπου ἀνθρώπου.

Ἡ παραπάνω ἐπισήμανση ἰσχύει φυσικά καί γιά τήν Ὁμοιοπαθητική, γιά τήν ὁποία πιά συγκεκριμένα ἀναφέρει ἡ Συνδιάσκεψη:

«Ἄλλες πάλι (ἐναλλακτικές θεραπείες), ὅπως ἡ Ὁμοιοπαθητική, ἰσχυρίζονται ὅτι μέ τά «φάρμακά» τους θεραπεύουν ἀκόμη καί τά πάθη τῆς ψυχῆς, ὅπως τόν ἐγωϊσμό, τή ζήλεια, τήν ὀργή, τόν θυμό κ.ἄ., σφετερίζονται τό ἔργο τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ὡς «ιατρείου πνευματικοῦ»...Οἱ «θεραπείες» αὐτές ἀπειλοῦν μέ ἀλλοίωση τό Ὁρθόδοξο φρόνημα. Αποτελοῦν δυνητικά «γέφυρες», πού μποροῦν νά φέρουν σέ ἐπαφή ἀνύποπτους Ὁρθόδοξους χριστιανούς μέ τίς ἀνατολικές θρησκείες καί τόν Αποκρυφισμό».

9. Οἱ λεγόμενες ἐναλλακτικές θεραπείες ἢ σύμφωνα μέ τόν Ἰατρικό Σύλλογο Ἀθηνῶν «Ἀνορθόδοξες Θεραπευτικές Μέθοδοι» (ΑΝ.ΘΕ.Μ.), στίς ὁποῖες κυριαρχεῖ μία μεταφυσικῆς τάξεως ἐνέργεια, στηρίζονται σέ πεπαλαιωμένα καί μυθώδη δεδομένα. Λεῖπει σ' αὐτές ἡ αὐστηρή ἐπιστημονική μεθοδολογία. Βασίζονται σέ ἀναπόδεικτες ἀρχές, οἱ ὁποῖες κατὰ κανόνα εὐρίσκονται στόν χῶρο τοῦ φανταστικοῦ. Δέν ἀξιοποιοῦν τίς σύγχρονες ἐξελίξεις καί μεθόδους τῆς ἐπιστήμης καί ὡς ἐκ τούτου χαρακτηρίζονται, ἀπό ἐπίσημους ἐλληνικούς καί διεθνείς ἱατρικούς φορεῖς καί συλλόγους, ὡς ψευδοεπιστῆμες.

Καί καταλήγει ἡ ΚΕ' Πανορθόδοξη Συνδιάσκεψη μέ τήν διαπίστωση – προτροπή:

12. Ὁ ἄνθρωπος ὡς δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, εἶναι ὀλοκληρωμένος καί πραγ-

ματικά θεραπευμένος, κατὰ τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, μόνο στήν πλήρη ἔνωσή του μέ τόν Ἰησοῦν Χριστόν, μέσα στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Περί Ἀστρολογίας

Ὁ Πανελλήνιος Σύλλογος Φίλων Ἀστρολογίας ξεκίνησε μία νέα σειρά τηλεοπτικῶν καί ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν μέ ἀστρολογικές προβλέψεις. Εἶναι πολύ θλιβερό τό γεγονός, ὅτι στόν 21ο αἰῶνα, στήν ἐποχή τῆς τεχνολογικῆς προόδου καί τῆς ἐπιστημονικῆς ἀνάπτυξης, ὁ κόσμος ἐμπιστεύεται ἀνορθολογικές, ἀντιεπιστημονικές καί ἀποκρυφιστικές μεθόδους ἐρμηνείας τῆς ζωῆς.

Ὑπενθυμίζουμε ἐν προκειμένῳ τήν γνωμοδότηση τῆς Ἀστρονομικῆς Ἑταιρείας κατὰ τήν Γενική Συνέλευση τῆς πού πραγματοποιήθηκε τό 1949 στή Βόνη τῆς Γερμανίας. Ἀναφέρει ἡ ἐπιστημονική αὐτή Δηλώση μεταξύ ἄλλων καί τά παρακάτω:

«Ἡ ἀστρολογία εἶναι μόνο ἓνα σύστημα αὐθαιρέτων κανόνων. Ἐνα τέτοιο σύστημα δέν μπορεῖ νά ἐγείρει τήν ἀπαίτηση ὅτι προσφέρει ἐπιστημονικά κατοχυρωμένες ἐρμηνείες καί προβλέψεις, ἀναφερόμενες σέ ἰδιωτικά ἢ δημόσια ζητήματα»⁴.

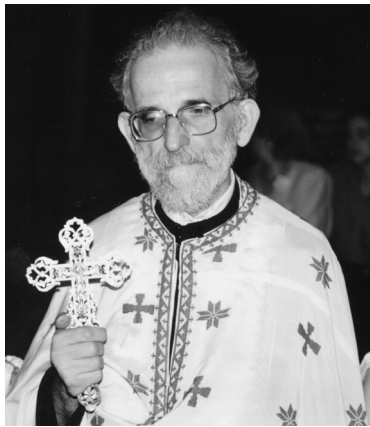
Ἀλλά δέν ξεχνᾶμε καί τήν δήλωση πού υπέγραψαν 192 ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονες τῆς Ἀμερικῆς ἀνάμεσά τους καί 12 νομπελίστες, ἡ ὁποία μεταξύ ἄλλων ἀναφέρει:

«α) Δέν ὑπάρχει καμμία ἐπιστημονική βάση, πού νά ἀποδεικνύει τούς ἰσχυρισμούς τῆς ἀστρολογίας

β) Ὑπάρχουν ἰσχυρές ἀποδείξεις γιά τό ὅτι ἡ ἀστρολογία εἶναι καρπός δεισιδαιμονίας, ἂν ὄχι ἀγυρτίας καί ἐμπορικῆς διαθέσεως»⁵.

4. π. Ἀντωνίου Ἀβιζοπούλου, *Ἡ Ἀστρολογία στό φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας*, Ἀθήνα 1995, σ. 84.

5. Ἐν. ἀν. σ. 87.

**ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΣΥΝΙΣΤΟΥΜΕ
του π. Αντωνίου Αλεβιζοπούλου
και συνεργατών του**

1. «Η Ὁρθοδοξία μας».
2. «Η Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Πίστη-Λατρεία- Ζωή».
3. «The Orthodox Church. Its Faith, Worship and Life».
4. «Η ἀστρολογία στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας».
5. «Ποιμαντική ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας».
6. «Ἐγχειρίδιο αἱρέσεων καὶ παραχριστιανικῶν ομάδων», (ἐκδ. Γ΄).
7. «Πεντηκοστιανοὶ καὶ Ὁρθοδοξία».
8. «Μετενάρκωση ἢ Ἀνάσταση; Ὁρθόδοξη θεώρηση τοῦ Κακοῦ», (ἐκδ. Β΄).
9. «Ἀποκρυφισμός, Γκουρουϊσμός, “Νέα Ἐποχή”», (ἐκδ. Γ΄).
10. «Διαλογισμὸς ἢ προσευχή; Ὁρθόδοξη θεώρηση».
11. «Η Λατρεία τῆς “Σκοπιᾶς”», (τόμος Α΄).
12. «Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά καὶ Ὁρθοδοξία», (τόμος Γ΄).
13. «Η χαμένη ἀθωότητα. Περιπλανήσεις σὲ δρόμους τοῦ Ἑωσφόρου».
14. «Νεοφανεῖς αἱρέσεις-Καταστροφικὲς Λατρεῖες στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας».
15. «Ἐγκληματικὸ δόγμα. Ἐμπειρίες πρώην σατανιστῶν».
16. «Ὅμαδες ἀσυμβίβαστες μὲ τὴν Ὁρθόδοξη πίστη», ἐκδ. Ζ΄ Πανορθόδοξο Συνδιασκέψεως (Ἀλίαρτος 20-26/9/1995).
17. «Ναζισμὸς μὲ ἄλλο πρόσωπο. Μεθοδεύσεις ὁλοκληρωτικῶν αἱρέσεων καὶ παραθρησκευτικῶν ομάδων».
18. «Ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων. Προβληματικὴ καὶ στρατηγική».
19. «Νεοσατανισμός. Ὁρθόδοξη θεώρηση καὶ ἀντιμετώπιση».
20. «Ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας. Πρακτικὸς ὁδηγὸς γιὰ τὴν οἰκογένεια».
21. «Τὸ Νόημα τῆς ζωῆς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας».
22. «Καταστροφικὲς λατρεῖες στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἡ νομικὴ ἀντιμετώπισή τους».
23. «Αὐτογνωσία, αὐτοπραγμάτωση, σωτηρία».
24. «Ρωμαιοκαθολικισμός, Προτεσταντισμός καὶ Ὁρθοδοξία».
25. «Ἀφιέρωμα στὸν π. Αντώνιο Αλεβιζόπουλο» ἐκδ. Π.Ε.Γ.

26. Μοναχῆς Ἀντωνίας, «Νεοπεντηκοστιανοὶ στὴν Ἑλλάδα», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
27. Νικολάου Σταυριανίδη, «Θρησκευτικὴ Ἐλευθερία», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
28. Νικολάου Σταυριανίδη, «Θεοσοφία - “Νέα Ἐποχή”», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
29. Κωνσταντίνου Γρηγοριάδη, «Σχεδιάσμα Ὁρθόδοξου Κατηχήσεως», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
30. Ἰωάννου Μηλιῶνη, «Ναὶ ἢ ΟΧΙ στὸ Χάρι Πότερ;», ἐκδ. Π.Ε.Γ. (ἐκδ. Δ΄).
31. Λεωνίδου Ἰ. Φιλιππίδου. «Ἡ Παγκόσμιος προσδοκία Θεανθρώπου Λυτρωτοῦ», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
32. Κωνσταντίνου Γρηγοριάδη, «Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλὴ Ἑβδομάς», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
33. «Ὁ ἀποκρυφισμὸς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας», (τεύχη 1-20 σὲ 5 τόμους), ἐκδ. Π.Ε.Γ.
34. «Σατανιστικὲς παγίδες» (σειρά Β΄), ἐκδ. Π.Ε.Γ.
35. Κυριάκου Κυριαζόπουλου, «Σαηντολογία», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
36. Κωνσταντίνου Χολέβα, «Ποιοὶ καὶ γιατί ἀμφισβητοῦν τὴν Ἑλληνορθόδοξη παράδοση;», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
37. Ἄννας Μπουρδάκου, «Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά. Ἀπὸ τό Α στοὺς Ω», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
38. π. Κυριακοῦ Τσουροῦ, «Ὁ Νεοπαγανισμὸς τῆς “Νέας Ἐποχῆς”», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
39. Χρήστου Ταγαράκη, «Εἶναι ἡ γιόγκα σωματικὴ ἀσκήση-γυμναστική;», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
40. Κωνσταντίνου Παπαχριστοδοῦλου, «Προφῆτες καὶ ψευδοπροφῆτες», ἐκδ. Π.Ε.Γ.

Βιβλία ἄλλων ἐκδόσεων ποὺ συνιστοῦμε

1. π. Κυριακοῦ Τσουροῦ, «Σύγχρονες αἱρέσεις καὶ “Νέα Ἐποχή”. Ποιμαντικὴ προσέγγιση - Ὁρθόδοξη ὀριοθέτηση», ἐκδ. Ἑννοια.
2. π. Χρυσοστόμου Μαϊδῶνη, Ὁριοθέτηση πίστεως, Ἀρναία 2007.
3. πρωτ. Βασιλείου Γεωργοπούλου, «Ἡ αἵρεση τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά. Τί πρέπει νὰ γνωρίζουμε», ἐκδ. Ἱερᾶς Μητροπόλεως Τριφυλοῦντος.
4. «Ἡ Ὁμοιοπαθητικὴ ἀσυμβίβαστη μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Πίστη», ἐκδ. Π.Ε.Γ Βορείου Ἑλλάδος, (ἐξαντλήθηκε). Ὑπάρχει στὴν ἱστοσελίδα: www.orthodoxnet.gr/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=41
5. Μοναχοῦ Ἀρσενίου Βλιαγκόφτη, «Σύγχρονες Αἱρέσεις. Μία πραγματικὴ ἀπειλή», ἐκδ. Παρακαταθήκη (τηλ. 2310 222511).
6. Βουδιστικὲς αἱρέσεις στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας», ἐκδ. Παρακαταθήκη (τηλ. 2310 222511).
7. Μ. Ε. Johnes, α) «Ὁ Νίκ Μάρβελ καὶ ὁ πόλεμος μὲ τὸ θηρίο», β) «Ὁ Νίκ Μάρβελ καὶ ὁ μαρμαρωμένος βασιλιάς», γ) «Ὁ Νίκ Μάρβελ καὶ τὸ νησί τῆς Ἀφροδίτης», ἐκδ. Κ. Ε. Δ., Ἱ. Ν. Ἁγίου Νικολάου Πατρῶν (τηλ. 2610 275022).

Τὰ βιβλία διατίθενται στὰ βιβλιοπωλεῖα. Ἄν δὲν τὰ βρίσκετε μπορεῖτε νὰ ἀπευθυνθεῖτε στὴν Π.Ε.Γ. τηλ. 210 6396665, προκειμένου νὰ σᾶς ἀποσταλοῦν ἐπὶ ἀντικαταβολῇ.

ΚΟΥΠΟΝΙ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ

Πρός ΠΕΓ
Μεσογείων 429
Άγία Παρασκευή, Τ.Κ. 153 43
Τηλ.: 210-63.96.665, FAX: 210-60.82.219

Παρακαλώ νά μου στείλετε τό/ά βιβλίο/α

στήν παρακάτω διεύθυνση μου:

Επώνυμο: Όνομα:
Όδός & αριθμός:
Ταχ. Κωδ. & Πόλη: Τηλ.:

Παρακαλώ όπως μου αποσταλούν επί αντικαταβολή.

Ό παραγγέλλων

.

Ό ΔΙΑΛΟΓΟΣ κυκλοφορεί καί αποστέλλεται ΔΩΡΕΑΝ.

ΚΟΥΠΟΝΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΜΑΣ*

Πρός ΠΕΓ
Μεσογείων 429
Άγία Παρασκευή, Τ.Κ. 153 43
Τηλ.: 210-63.96.665, FAX: 210-60.82.219

Παρακαλώ, μέ ενδιαφέρει νά μου αποστέλλετε τό περιοδικό «ΔΙΑΛΟΓΟΣ» στην παρακάτω διεύθυνση μου:

Επώνυμο: Όνομα:
Όδός & αριθμός:
Ταχ. Κωδ. & Πόλη: Τηλ.:

* Συμπληρώνεται σέ περίπτωση αλλαγής διεύθυνσεως ή έγγραφης νέου παραλήπτου.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΓΟΝΕΩΝ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ

Τ.Θ. 60120

153 10 ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο Γλυκών Νερών
Αριθμός Αδείας 104

Κωδικός: 4981 ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ - ΑΡΙΘ. ΑΔΕΙΑΣ 528/95

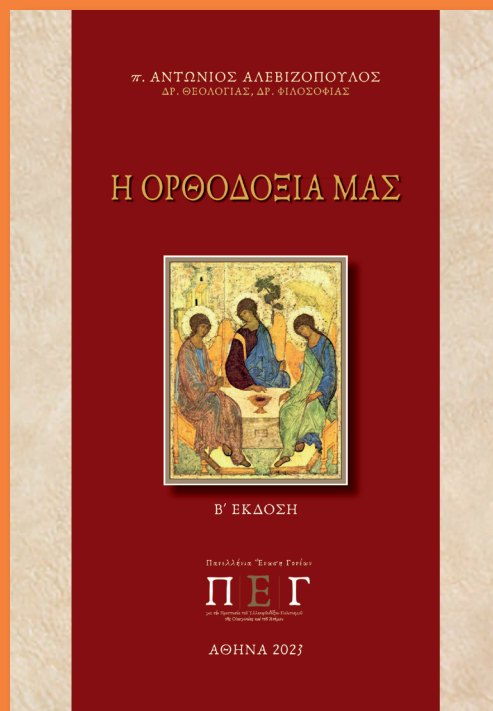
Η ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΜΑΣ

Μέ ιδιαίτερη συγκίνηση καί αίσθημα ευθύνης, προχωρήσαμε στην δεύτερη έκδοση του πολύτιμου αυτού βιβλίου, δίνοντάς του νέο σχήμα καί νέο εξώφυλλο. Παράλληλα, τό εμπλουτίσαμε μέ ένα χρηστικό αλφαβητικό Εϋρετήριο, ὥστε νά διευκολύνουμε τόν ἀναγνώστη στή μελέτη του.

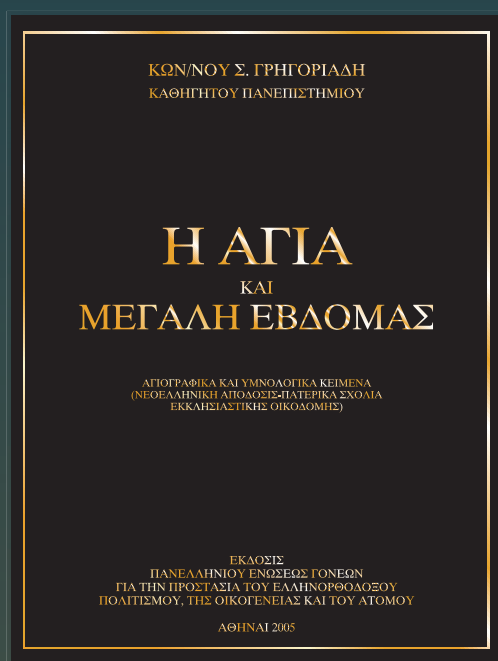
«Ἡ Ὁρθοδοξία μας» ἀποτελεῖ ἕνα μοναδικό ἐγχειρίδιο πού μᾶς εἰσάγει στόν ἀπέραντο πλοῦτο τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Δέν πρόκειται ἀπλά γιά ἕνα βιβλίο δογματικῆς. Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο παρουσιάζονται οἱ ἀλήθειες τῆς πίστεώς μας εἶναι ἰδιαίτερος. Ὁ συγγραφέας χρησιμοποιεῖ μέ χαρακτηριστική ἀνέση τήν Ἁγία Γραφή, τούς Πατέρες ἀλλά καί τήν ὕμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὅταν μελετάει κανεῖς τά κεφάλαια τοῦ βιβλίου, ἀντιλαμβάνεται ἐμμέσως πλὴν σαφῶς, ὅτι παράλληλα μέ τήν ἐκθεση τῶν ὀρθόδοξων ἀληθειῶν, ὁ π. Ἀντώνιος ἀπαντᾷ στούς «Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά», στούς «Νέο-Πεντηκοστιανούς», στούς Ἰνδουῖστές κ.ο.κ.

Πιστεύουμε ὅτι καί ἡ παρούσα ἐκδοση θά ἀποτελέσει βασικό ἐγχειρίδιο πίστεως στά χέρια τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας ἀλλά καί κάθε ἀνθρώπου πού χρειάζεται ἕναν ἐγκυρο ὁδηγό γιά τήν πορεία του μέσα στόν σύγχρονο κόσμο.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΘΕΙΤΕ ΤΟ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ,
ἢ τήν Π.Ε.Γ., τηλ. 210 6396.665.

Η ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΕΒΔΟΜΑΣ

Ἀγιογραφικά καί ὕμνολογικά κείμενα (νεοελληνική ἀπόδοσις - Πατερικά σχόλια Ἐκκλησιαστικῆς οἰκοδομῆς). Διαλαμβάνει: Ἐκκλησιαστική-Πατερική προσέγγιση τῶν γεγονότων τῆς Μ. Ἑβδομάδος. Διευκολύνει: τή συμμετοχή τοῦ ἀνθρώπου στίς Ἱερές Ἀκολουθίες (λειτουργικό βιβλίο). Ἀπευθύνεται: σέ ἀνθρώπους ὅλων τῶν μορφωτικῶν βαθμίδων.

Προμηθευθεῖτε το ἀπό τά βιβλιοπωλεῖα,
τίς «Ἐκδόσεις Σταμούλη», τηλ. 210 5238305
ἢ τήν Π.Ε.Γ., τηλ. 210 6396665.